

ESPERANTISTA

REVUO POR ESPERANTO EN ĈEĤOSLOVAKIO

Eldonas Esperanto-Asocio en ĈSR, Praha II, Malá Štěpánská 7. – Redaktas Dr. Stan. Kamarýt

Dr T. Pumpr

PŘEHLED ESPERANTSKÉ SKLADBY (Esperanta sintakso) →

I. ÚVOD

Myšlenkový obsah slovního projevu.

Otevřeme si Zamenhofovo Fundamento de Esperanto a přečtíme nahlas první větu předmluvy:

„Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi kaj por ke ĝi havu plenan certecon, ke ĝi niam disfalos kaj ĝi facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj, — estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo: la ekzistado de klare difinita, niam tuŝebla kaj niam ŝangebla Fundamento de la lingvo.“

Posluchač, kterému je esperanto cizí a nesrozumitelné, slyší z našeho přednesu řadu zvuků — hlásek, pozoruje jejich zvukové spojení a výdechové členění, jejich intonaci, rytmus a kadenci, ale obsah přednesu nechápe. Zná-li však jazyk, zná-li význam slov a jejich užití, porozumí myšlence, kterou chtěl autor vyjádřit a jiným sdělit, a je s to tuto myšlenku sám dále přenést, ať už týmiž nebo jinými slovy. Řekne na příklad, že autor esperanta dovozuje, že mezinárodní jazyk musí mít pevnou a nedotknutelnou základnu, nemá-li být ohrožena sama jeho existence reformistickými experimenty a tendencemi.

Zde jsme se dívali na jazykový projev s hlediska obsahu, čili jako na vyjádření myšlenky, jako na prostředek dorozumění mezi lidmi.

Nemůžeme při této příležitosti nepoukázat na paradoxní zjev, že jazyk, vynález lidského ducha určený k dorozumívání a myšlenkovému spojení mezi lidmi, je jednou z největších hrází mezi nimi: mnohost jazyků a nesnadnost osvojit si jazyk cizích národů je velkou brzdou kulturních styků a rozvoje lidstva. Odtud vychází snaha osvědčených duchů překonat tyto bariéry. Patřil mezi ně i autor esperanta. My esperantisté věříme v budoucnost dorozumivacího nástroje jím vytvořeného.

Mluvnická stránka slovního projevu.

Podívejme se znovu na úvodní citát a posuďme jej nikoli s hlediska myšlenkového obsahu, nýbrž s hlediska gramatického. Pozorujeme, že Zamenhofova myšlenka je vyjádřena řadou hlásek, jež se kupí ve slova určitých druhů a tvarů; slova ta

mají určitý význam, stojí ve vzájemných vztazích a tvoří dohromady větný celek. Všemi těmito zjevy se zabývá mluvnice.

Rozdělení mluvnice.

Nauku o mluvnických jevech (gramatiku) můžeme rozdělit na tři velké skupiny; jsou to:

- a) hláskosloví (fonetiko),
- b) nauka o slově (vortologio),
- c) nauka o větě neboli skladba (sintakso).

Hláskový rozbor by nás poučil o hláskové stránce slov: jak se hlásky vyslovují a píší, jak se třídí, jakou mají kvalitu a kvantitu a jak se kupí ve slabiky.

Rozbor s hlediska nauky o slově by nám pověděl, z jakých druhů slov je věta složena, jak se slova třídí, jak se tvoří, jaký mají význam a jak se ohýbají (skloňují a časují).

Konečně rozbor s hlediska skladby nám dá nahlédnouti do vzájemných vztahů mezi slovy, jichž bylo použito ve větě, čili při vyjadřování myšlenkových celků; dále o složení takových myšlenkových celků a o jejich druhích.

Pozn.: Nauka o slově se rozpadá na nauku o tvoření slov (vortfarado), tvarosloví (morfologio) a významosloví čili nauku o druhích a významu slov (sinetio). Trávníček řadí do skladby jak větosloví, tak i významosloví; u něho je tedy pojem skladby širší, než ho zde užíváme.

KABINET PŘEDSEDY VLÁDY

Praha dne 28. června 1951

Č. j. Ra/kab/3495/51.

Svaz esperantistů ČSR
k rukám předsedy Adolfa Malíka

P r a h a.

Děkujeme za Váš telegram ze dne 17. června 1951, který jste zaslali panu předsedovi vlády u příležitosti své výroční schůze, konané dne 17. 6. t. r., a s radostí jsme přijali Vaše ujištění, že budete pomoci esperanta informovat zahraniční esperantisty o mírovém úsilí a o budování socialismu v naší vlasti.

Přejeme Vám ve Vaší budovatelské práci mnoho zdaru a úspěchů.

Za předsedu vlády:
J. Kazimour v. r.

Vymezení rozsahu látky.

Dnes obrátíme pozornost na skladbu a pokusíme se podat systematický přehled otázek, jež se v esperantské skladbě vyskytují.

Tu však přicházíme do jistých nesnází: Toto pojednání je psáno pro české čtenáře, kterým — pokud se zabývají otázkami jazykovými — je běžná terminologie české gramatiky, jak se jí učí na školách (srovnej normalisované mluvnické názvosloví, jež zavedlo ministerstvo školství a osvěty roku 1946 podle návrhu České akademie věd a umění a jež je zachyceno v publikaci „Základní pojmy mluvnické při vyučování českému jazyku“). Je ovšem pochopitelné, že stejných norem a hledisek není vždy možno použít na obdobné mluvnické jevy esperantské, po případě že se v esperantu vyskytnou jevy, jež jsou jazyku českému neznámé a vyžadují vlastního třídění. Kromě toho ani autoři českých gramatik nejsou zajedno v mnohých závažných otázkách, a i když používají názvosloví shodného s normalisovaným, jednotlivé jeho pojmy vymezují různě (tak je tomu na př. u doplňku nebo přístavku). Z českých mluvnic poukážeme aspoň na tyto novější: Gebauer-Trávníček: Příruční mluvnické jazyka českého (1939); Šmilauer: Novočeská skladba (1947); Trávníček: Mluvnice spisovné češtiny (1947). Několikrát se budeme na tyto autory odvolávat.

V esperantu se otázkami, jež nás zajímají, daleko nejobširněji zabývá Plena gramatiko de Esperanto od Kaloczae a Waringhiena (druhé vydání z roku 1938). Jen samé skladbě toto dílo věnuje na 185 stran podrobných, všestranných a vyčerpávajících rozborů a výkladů, jimž se co do úplnosti a co do přehlednosti systému nemůže rovnat žádné jiné pojednání (na př. Paul Fruictier: Kompleta gramatiko kaj Vortfarado de Esperanto, 1930). Plena gramatiko ovšem není oficiální a lze s autory polemizovat o vhodnosti členění látky a použitého názvosloví; zejména tam, kde autoři se podstatněji odchylují od tradičního systému národních gramatik. Ale hluboké lingvistické znalosti autorů tohoto díla, jakož i uznání, jemuž se těší, vedou k tomu, že jejich stanovisko nelze zcela přehlížet.

Za tohoto stavu věcí — máje na zřeteli praktickou potřebu českých čtenářů a kandidátů esperantských zkoušek — vycházím ve svém pojednání do značné míry ze struktury české mluvnické a snažím se podat své výklady tak, aby pokud možno připouštěly srovnání s českým normalisovaným názvoslovím. V poznámkách upozorňuji na případné odchylky, jež má Plena gramatiko (největší jsou v názvosloví vztahujícím se na rozvíjení větných členů, zejména u přívlastku).

Takovýmto postupem, jak se domnívám, bude kandidátům usnadněno studium esperantské skladby na základě školních gramatických schémat a přitom se zájemcům umožní vniknout i do systému, jež zvolila Plena gramatiko.

Dalším cílem tohoto pojednání je přispět také k ustálení esperantsko-české terminologie mluvnické.

Snad je ještě potřebné povědět, že ovládnutí všech otázek jazykové teorie není nikterak nezbytné k tomu, aby si někdo cizí jazyk dobře osvojil nebo mu s úspěchem vyučoval. Tím snazší je to u jednoduché gramatiky esperantské. Proto se také v běžných učebnicích nesetkáváme se systematickými výklady této látky. Ovšem aspoň základ skladby (a to i v jazyce mateřském) má ovládat každý, kdo chce vyučovat esperantu na školách a v kursech. Naše pojednání jde ještě nad tyto nezbytné základy, aby poskytlo zájemcům o jazykovou teorii dostatečnou orientaci v mnohotvárných jazykových zjevech a možnost jejich hlubšího poznání.

II. VĚTA, VĚTNÉ ČLENY A VĚTNÉ VZTAHY

Věta je základní jednotkou jazykového projevu; je to slovní výraz představy, vůle nebo pocitu.

Pozn.: Zde je třeba upozornit na názvosloví, jak ho užívá Plena gramatiko:

Propozicio je věta ve smyslu mluvnickém, a to věta jednoduchá (t. j. nemající více než jeden přísudek), bez ohledu na to, zda je myšlenkově úplná a samostatná, či neúplná a závislá na větě jiné. Řekneme-li „*Ŝi sendis leteron, ke la patro revenu*“, jsou to dvě věty jednoduché, při čemž však druhá „*ke la patro revenu*“ je závislá na první „*Ŝi sendis leteron*“. V každé z nich je jeden přísudek (*sendis, revenu*).

Frazo je především věta ve smyslu hovorovém, psychologickém. Chceme-li o někom říci, že se vyjadřuje v krásných větách, řekneme: *Li esprimas sin per belaj frazoj* (ne: *per belaj propozicioj*). Frazo však gramaticky znamená také myšlenkově úplnou a samostatnou větu, bez ohledu na to, zda je jednoduchá (s jedním přísudkem), či složená (s více přísudky), t. zv. souvětí.

Proto „propozicio“ může být zároveň „frazo“: „*Suno brilas*“ je jednak věta jednoduchá, tedy propozicio, jednak věta samostatná, tedy frazo; nemusí tomu však takto být: „*ke la patro revenu*“ je věta jednoduchá, tedy propozicio, ale není myšlenkově úplná a samostatná, není to frazo. Frazo se může skládat z jediné věty jednoduché („*suno brilas*“) nebo z několika jednoduchých vět — srov. na př. úvodní citát z Fundamenta.

Obvykle se však říká stručněji (ač ne zcela přesně): Propozicio je věta jednoduchá, frazo je věta složená neboli souvětí.

Dobře rozeznávejme: Propozicio je věta, prepozicio je předložka.

Věta se skládá z větných členů (*fraz-elementoj*); mezi nimi jsou vzájemné vztahy. Napišme si na př. větu:

Juna / artisto // pentris / belan / sinjorinon / en la ĝardeno.

Větné členy jsou od sebe odděleny zlomkovou čarou. Některé z nich nejsou v žádném vzájemném vztahu (na př. *juna* — *pentris*); jiné jsou ve vzájemném vztahu a lze je seskupit do dvojic (*element-duopoj*): *artisto* — *pentris*; *juna* — *artisto*; *pentris* — *sinjorinon*; *belan* — *sinjorinon*; *pentris* — *en la ĝardeno*.

Vedle toho vizme jinou větu s větnými vztahy jiného druhu:

Patro, / patrino / kaj onklo // sidas, / babilas / kaj manĝas / panon, / viandon / kaj legomon.

Z těchto příkladů zjišťujeme větné vztahy trojího druhu:

a) První z nich je vztah mezi podmětem a přísudkem jako mezi hlavními členy věty (*artisto* — *pentras*); v hořejších příkladech je podmětová část věty oddělena od přísudkové dvojitou zlomkovou čarou. (Tento vztah nazývá Šmilauer „predikace“.)

b) Druhým vztahem je rozvíjení větných členů, kdy jeden člen, zvaný řídicí, je určován členem jiným, na něm závislým; tato dvojice se pak nazývá dohromady členem rozvitým (*frazelemento komplementita*). Z prvního příkladu sem patří tyto dvojice: *juna* — *artisto*; *pentris* — *sinjorinon*; *belan* — *sinjorinon*; *pentris* — *en la ĝardeno*. (Šmilauer mluví o „determinaci“ neboli „určování“ větných členů.)

c) Třetím vztahem je rozšiřování větných členů, kdy jeden člen se řadí k druhému, aniž je na něm závislý; tato skupina se pak nazývá dohromady členem rozšířeným nebo též vícenásobným (*frazele-*

mento plurobla). V hořejších příkladech jsou to tyto skupiny: patro — patrino — onklo; sidas — babilas — mangas; panon — viandon — legomon. (Šmilauer mluví o „koordinaci“ neboli „přičinění“ větných členů.)

P o z n.: Vedle členů rozvitých a rozšířených máme ještě členy holé (simpla frazelemento), vyjádřené jediným slovem. Příklad: Patro (holý člen); bona patro nebo patro de nia najbaro (rozvitý člen); patro kaj patrino (rozšířený člen).

III. JEDNOČLENNÉ VĚTY

Nejobvyklejším typem vět jsou takové, v nichž se vyskytuje dvojice základních větných členů, t. j. dvojice podmět — přísudek. Takovým říkáme věty dvojjednočlenné (propozicio du-elementa): *artista pentras*. Vedle toho se však vyskytují také věty, kde dělení na podmět a přísudek nemá smyslu; říkáme jim věty jednočlenné (propozicio unu-elementa). Přitom tento člen může být výraz holý, rozvitý i rozšířený (*Pluvas. Longe pluvas. Pluvas kaj ventas*), takže jednočlennost neznamena jednoslovnost!

Jednočlenné věty jsou dvojího druhu: neslovesné a slovesné.

1. **Jednočlenné věty neslovesné** (unuelementaj propozicioj neverbaj) nemají určitého tvaru slovesného.

Určitými tvary slovesnými (finitivaj verboformoj) nazýváme ony, jimiž je vyjádřen způsob a čas a v některých jazycích — jako v češtině — též osoba; jsou to: indikativ (*kaptas, -is, -os*), kondicionál (*kaptus*) a volitiv (*kaptu!*).

Jednočlennou větu neslovesnou tvoří:

a) citoslovce: *Ho ruk! Hola! Ho ve! Nu? Diable!; také sem patří úsloví pokleslá na povahu citoslovce: Fulmotondro! Mil diabloj!*

b) vokativ: *Kara amiko! Ho vi kompatindulo!*

c) nominativ v titrelech knih, nápisech, adresách a při společenském představování: *Sankta biblio. Tabelo de korelativoj. Josef Novotný, Praha, Nerudova 13, Mia edzo Karolo.*

d) nominativ v živém vyprávění: *„Senfina procesio: Ĉiam novaj kaj novaj homoj. Ridantaj, kantantaj...“*

e) akusativ v konverzačních úslovích a pozdravech: *Bonvenon! Felician vojaĝon! Bonan matenon!*

f) příslovce a příslovecné výrazy: *Ek! For! Teren! Ĝis revido! Jes! Ne! Kompreneble! Neni!*

g) infinitiv: *Ĉu esti aŭ ne esti? Ne elklini sin!*

P o z n.: Česká gramatika dělí neslovesné věty jednočlenné na citoslovce a jmenné, podle toho, zda základním výrazem v nich je citoslovce nebo jméno (podstatné jméno, přídavné jméno, zájmeno); pak ale je nutno — což není zcela přesné — počítat neslovesné věty, jejichž základem je příslovce nebo infinitiv, také ke jmenným.

2. **Jednočlenné věty slovesné** (unuelementaj propozicioj verbaj) mají za základní výraz sloveso ve tvaru určitém (verbo finitiva), ale chybí v nich pojem činitele, takže nelze mluvit o podmětu. V esperantu sem patří:

a) výrazy pro jevy povětrnostní: *pluvas, tondras; ĉu jam tagiĝis?*

b) výrazy pro fyzické pocity: *estas varme, estas agrable;*

c) výrazy vyjadřující vhodnost: *estas bone, estas necese* (následuje-li však vedlejší věta s KE, je tato vedlejší věta podmětem, takže jde o normální případ věty dvojjednočlenné s podmětem a přísudkem);

d) obrat „*temas pri...*“

IV. DVOJČLENNÉ VĚTY

Základní členy větné.

Nejběžnějším typem věty je věta dvojjednočlenná. V ní

jedním členem (přísudkem — predikato) přisuzujeme druhému členu (podmětu — subjekto) nějaký znak (činnost nebo stav).

Podmět a přísudek jsou základní členy větné; oba jsou si rovnocenné, navzájem se předpokládají a jeden na druhém není závislý. Příklad: *Artisto (podmět) pentras (přísudek).*

Věta kusá.

Vyskytují se věty, ve kterých jde o činitele na straně jedné a činnost na straně druhé, čili o podmět a přísudek, ale tyto základní větné členy (jeden nebo oba) jsou zamlčeny a nutno si je domyslit. V takovém případě mluvíme o větě kusé (propozicio elipsa). Příklady: *Kiu volas la libron? Mi!* (rozuměj: *Mi volas la libron*). *Ĉu vi volas panon aŭ bulkon? Bulkon (mi volas).* Promluvíme o těchto zjevích ještě zvlášť u podmětu a u přísudku. Je však třeba podotknout, že někdy lze tutéž větu vyložit jako jednočlennou nebo jako eliptickou. Na př. pozdrav „*Bonan matenon*“ může být chápán jako příslovecný výraz (podobně jako „*Ĝis revido*“) a tudíž jako věta jednočlenná, nebo jako věta dvojjednočlenná eliptická se zmlčeným podmětem i přísudkem: *Bonan matenon (mi al vi deziras).*

Nyní pojednáme o každém ze základních členů větných zvlášť.

A. Podmět

Podmět (subjekto) je větný člen vyjadřující osobu nebo věc, která koná nebo snáší děj nebo je nositelem stavu vyjádřeného přísudkem. (Ve větách aktivních je podmět sám činitelem, ve větách pasivních je nositelem děje pasivního, kdežto činitel je vyjádřen příslovecným určením: *Profesoro laŭdas; knabo estas laŭdata de la profesoro.*)

Formy podmětu:

Podmět je nejčastěji vyjadřován:

podstatným jménem: *la suno brilas; ale též:*

zájmenem: *ĝi brilas;*

přídavným jménem: *la maljuna leviĝis kaj foriris;*

číslovkou neb jiným výrazem kvantity: *tri estas duono de ses; venis kelke da soldatoj;*

jiným zpodstatnělým slovem: *la „tuj“ de sinjoroj estas kelke da horoj;*

infinitivem: *morti estas maldoce;*

celou větou: *kio pasis, ne revenos* (tento případ patří již do skladby věty složené).

Je-li podmětem slovo sklonné, je vždy v nominativu (1. pádu).

Nevyjádřování podmětu.

V esperantské větě je podmět zpravidla vyjádřen, a to i tehdy, chybí-li v češtině (kde se rozumí někdy z tvaru slovesa); na př.: *Prosím (nikoli: Já prosím!), ale: Mi petas (nikoli: Petas!).* Přesto však i v esperantu jsou případy, kdy podmět není vyjádřen:

1. Především je tomu tak v rozkazovacích větách druhé osoby: *Legu!* V poesii se setkáváme s rozkazovacím způsobem, který má podmět vyjádřen: *Vi legu!* Taková forma je ovšem vždy nutná, je-li na zájmenu důraz: *Ne li, sed vi foriru!*

2. Někdy v příslovcích: *Atendis, atendis, ĝis lin ĉerko etendis.*

3. Je-li přísudkem člen rozšířený, vyjadřuje se podmět zpravidla jen jednou: *Ŝi nur staras kaj babilas.*

Pro úplnost opakujeme, že podmět není vyjádřen ve větách jednočlenných, ať slovesných nebo neslovesných: *Pluvas. Estas bone. Kion fari? Sankta biblio. Ho ve!*

B. Přísudek

Přísudek (predikato) je větný člen, který vyjadřuje děj nebo stav podmětu.

Pozn.: Dobře rozeznávejme: Predikato je přísudek; predikativo je doplněk. Predikto je označení participia, jímž se ve složených tvarech slovesných vyjadřuje následnost (esti kaptonta, kaptota); nazýváme jej „prediktum“ (vedle „imperfekta“, jež vyjadřuje současnost — esti kaptanta, a vedle „perfekta“, jež vyjadřuje předčasnost — esti kaptinta). — Staršího terminu „výrok“ místo „přísudek“ se už nežívá.

Formy přísudku.

Přísudek je nejčastěji vyjadřován slovesnými tvary určitými (finitivaj verboformoj), takže je označujeme též jako přísudkové tvary slovesa; jsou to:

indikativ: Knabo kuras; knabo estas laŭdata;

kondicionál: Knabo kurus, sed li ne povas;

volitiv: Knabo, kuru!

Méně často je přísudek vyjádřen jinak, a to:

příslovcem: Ĉiuj ĉi tien! Ĉiuj for! (Od vět jednočlenných se tyto případy liší tím, že mají vyjádřený podmět „ĉiuj“; ostatní část věty je tedy přísudkem, a to neslovesným.)

citováním (Li kuris, kaj subite hop! trans la rivereton).

infinitivem: Ĉiuj dormi! Ne fumi! Ne ekklini sin!

(Zde infinitiv zastupuje formu volitivu: Ne fumuj! Bylo by však také možno, pokud v nich není vyjádřen podmět [Ĉiuj dormi!], počítat je k neslovesným větám jednočlenným, tedy k větám bez přísudku.)

Nevyjádřování přísudku.

Také přísudek, ač spolu s podmětem je základním členem větným, nebývá někdy vyjádřen; bývá tomu tak:

a) v příslovcích: Ĉiu sezono kun ŝia bono. Kie peno, tie beno (t. j. estas);

b) v odpovědích na otázku: „Kiu volas la panon? Mi (t. j. volas ĝin).“

Pro úplnost opakujeme, že přísudek není vyjádřen ve větách jednočlenných, ať slovesných či neslovesných. Ani slovo „Pluvas“ není přísudkem, neboť chybí pojem činitele, jemuž by byl tento děj přisuzován. Přitom však některé jednočlenné věty lze vyložit též jako dvojčlenné věty eliptické (se zamlčeným přísudkem): Dankon (akceptu). Pardonon (mi petas). Bonan matenon (mi al vi deziras).

V. ROZVÍJENÍ VĚTNÝCH ČLENŮ

Plena gramatiko nazývá onu část skladby, která se zabývá rozvíjením větných členů, vort-sintakso čili nauka o vztazích slov ve větě. Tato nauka si všímá toho, v jaké vzájemné vztahy vstupuje ve větě jedno slovo k druhému. Za předmět svého studia si bere vždy slovo určitého druhu (podstatné jméno, přídavné jméno, sloveso, příslovce...), a posuzující je jako jádro větné dvojice (kerno-vorto), sleduje, jaká jiná slova ve větě se mohou kolem něho kupit a určovat blíže jeho význam, čili je rozvíjet (rozvíjecí členy — komplementoj). Nezáleží na tom, jakou funkci ve větě má ono jádro větné dvojice; je-li to na př. podstatné jméno, je lhostejno, čím je ve větě, zda podmětem, předmětem, přívlastkem či doplňkem.

Vort-sintakso podle Plena gramatiko je tedy nauka o mluvnickém jevu, jež Šmilauer nazývá determinace neboli určování větných členů.

Při tomto rozvíjení čili determinaci jde vždy o vzájemný vztah dvou členů, z nichž jeden (člen řídicí — elemento reganta, čili podle Plena gramatiko „kerno-vorto“) je určován, t. j. omezován, specialisován, modifikován členem druhým (člen závislý — elemento dependa, nebo také člen rozvíjecí — komplemento). Oba

členy takto spojené ve dvojici tvoří dohromady člen rozvíjetý — frazelemento komplementita).

Rozvíjecí členy.

Rozvíjecí členy jsou:

a) předmět (objekto): *artista pentras sinjorinon*;

b) příslovečné určení (adjekto): *lerte pentras; pentras en la ĝardeno*;

c) přívlastek (atributo): *juna artista; helpanto de artista; belan sinjorinon*;

d) doplněk (predikativo): *artista pentras sinjorinon sidanta*.

Každý z těchto členů sám může být výrazem holým, rozvíjetým nebo rozšířeným, takže vznikají celé řetězce členů na sobě závislých. Příklad: *Li pentras sinjorinon* (holý předmět); *li pentras belan sinjorinon* (rozvíjetý předmět); *li pentras sinjorinon kaj sinjorinon* (rozšířený předmět). Řetězce závislých členů uvidíme na konci pojednání při rozboru věty. Uveďme zde jeden: *ekzistado de neniam ŝangebla Fundamento de la lingvo*.

Určité slovní druhy mohou mít jen určité rozvíjecí členy. V tomto směru platí:

a) Podstatné jméno je rozvíjeno přívlastkem (atributo), a to shodným (epiteto): *granda domo*; nebo neshodným (suplemento): *domo de la najbaro*.

b) Sloveso (přísudkové i nepřísudkové) je rozvíjeno:

předmětem: *oni laŭdas knabon; laŭdi (laŭdanta, laŭdante) knabon*;

příslovečným určením: *oni volonte laŭdas; volonte laŭdi (laŭdanta, laŭdante)*; nebo

doplňkem: *li venas ebria; veni (venanta, venante) ebria* (dále uvidíme, že doplněk určuje skrze sloveso zároveň podstatné jméno).

c) Přídavné jméno je rozvíjeno

příslovečným určením: *malmulte kuraĝa*.

Přídavná jména dějová, zejména pak slovesná participia, jež — jak bylo již výše ukázáno — neztrácejí svůj slovesný charakter, mohou být rozvíjena též

předmětem: *soifa je akvo; laŭdanta knabon; nebo*

doplňkem: *venanta ebria*.

(Nezáleží tedy na tom, zda se na participium chceme dívat jako na adjektivum původu slovesného nebo jako na sloveso nepřísudkové; v obou případech se chová při rozvíjení stejně.)

d) Příslovce je rozvíjeno

příslovečným určením: *malmulte kuraĝe*.

Adverbiální tvary slovesné neboli přechodníky (gerundioj) neztrácejí svůj slovesný charakter a proto, jak již řečeno, mohou být rozvíjeny též

předmětem: *laŭdante knabon, nebo*

doplňkem: *venante ebria*.

Pozn. 1: Co platí o rozvíjení podstatných jmen, platí také o rozvíjení jiných slov, jimiž bývá podstatné jméno zastoupeno, jako jsou: zájmeno (ni el la metropolo), příslovce (la „tuj“ de sinjoroj), sloveso (la senĉesa „atendu“), číslovka (unu el ni, duono de la tuto, preskaŭ miliono), citoslovce (ŝia dolora „ho ve!“) atd. Všechny tyto výrazy, jež ve větě mohou nahradit podstatné jméno, shrnuje Šmilauer pod společný název „podstatné jméno skladebné“.

Obdobně je tomu u slov, jež zastupují ve větě přídavná jména, jako jsou: zájmeno (tute via), nebo číslovka (preskaŭ cent homoj), a u slov, jež za-

stupují sloveso, jako na př. citoslovce (kaj nun rapide „ho ruk“, t. j. „streču la forton“)!

P o z n. 2: V dalším bude vždy na příslušném místě poukázáno na rozdíly v systému a označování rozvíjecích členů, jak je nacházíme v Plena gramatiko, a jak jich užívají tradiční mluvnice národní (jichž se drží i naše pojednání).

Nyní probereme postupně jednotlivé druhy rozvíjecích členů.

A. Předmět

Předmět (objekto) je větný člen, který vyjadřuje, na koho nebo na co se vztahuje nebo směřuje děj věty vyslovený.

Předmět je rozvíjecím výrazem slovesa; ale nejen v jeho tvaru přísudkovém, nýbrž i nepřísudkovém: pentras sinjorinon, pentri, pentranta, pentrante sinjorinon. Také přídavná jména dějová mohou mít předmět: jaluza pri edzino, avida je mono, soifa je akvo.

Formy předmětu:

Podobně jako podmět také předmět bývá nejčastěji vyjadřován:

substantivem: Artisto pentras sinjorinon. Mi ne kredas al la najbaro; ale též:

zájmenem: Kaptu lin!

přídavným jménem: Satigu la malsatajn!

číslovkou nebo jiným výrazem kvantity: Duono de ses faras tri; ni forpelis kelke da birdoj;

jiným zpodstatnělým slovem: Mi ne povas aŭdi vian eternan „sed“!

infinitivem: Ĉu vi deziras mangi?

Do nauky o skladbě věty složené patří případy, kdy je předmět vyjádřen celou větou: La patro promesis, ke li baldaŭ revenos; li deziras, ke mi lin vizitu.

Druhy předmětu: Předmět přímý a nepřímý.

Rozeznáváme dva druhy předmětu:

a) U mnohých sloves děj přímo postihuje předmět, a tu je předmět vyjádřen akusativem. Takovým slovesům říkáme přechodná (transitivaj) a jejich akusativní předmět nazýváme předmětem přímým (objekto rekta): mangi panon, trinki akvon, havi zorgojn, ami proksimulon... (Místo „přímý předmět“ také čteme někdy výraz „rekta komplemento de la verbo“.)

P o z n.: Slovesa, která nesnášejí přímý předmět (v akusativě), nazývají se nepřechodná; jsou dvojího druhu: jedny z nich nemají vůbec předmětu (vivi, morti, sidi), jiná mají předmět vyjádřený v předložkovém pádě, jak o tom bude hned řeč (aparteni, plaĉi...).

b) U některých sloves se děj rovněž vztahuje na předmět a týká se ho, ale nepostihuje ho přímo; zde je předmět vyjádřen nikoli akusativem, nýbrž pádem předložkovým (prepozitivo); říkáme mu předmět nepřímý (objekto nereakta). (Někdy bývá nazýván též „nereakta komplemento de verbo“.)

Nepřímý předmět je uváděn nejčastěji těmito předložkami:

PRI: skribi, paroli, averti pri io;

AL: doni, kredi, aparteni, plaĉi al iu;

DE: preni, ŝirmi, ŝteli ion de iu (tento předmět bývá nazýván „odlukový“ čili „demova“, též „ablativa“);

KUN: paroli, trakti kun iu;

KONTRAŬ: militi, batali, leviĝi kontraŭ iu(n);

JE: sopiri je iu.

Více předmětů jednoho slovesa.

Výše jsme ukázali, že jsou slovesa, jež vůbec nemají předmět (vivi, morti, sidi...), jiná jej mají buď v aku-

sativě nebo v předložkovém pádě. Některá slovesa však mohou mít i více předmětů, a to tak, že jeden je přímý, druhý nepřímý, nebo oba jsou nepřímé: respondi ion al iu, averti iun pri io, raporti al iu pri io. Někdy máme možnost volby: danki iun nebo danki al iu; jindy však se mění smysl, změníme-li nepřímý předmět v přímý: timi pri iu, ale timi iun.

Není však přípustné, aby jedno sloveso mělo dva přímé předměty: Můžeme sice říci „instrui iun“ a „instrui ion“; ale nelze říci „instrui iun ion“. Zde musíme jeden předmět přímý změnit v nepřímý: „instrui ion al iu“ nebo „instrui iun pri io“.

Někdy se zdá, jako by zákaz dvojího předmětu přímého nebyl dodržován; je to však jen zdánlivé. Jsou to tyto případy:

a) při výpočtu, kde jde o rozšířený předmět: Mi vidis patron kaj patrinon;

b) je-li jedním akusativem vyjádřen předmět a druhým příslovecně určení: Tiun veston mi portis du jarojn;

c) má-li sloveso předmět v participiu a toto participium má rovněž svůj předmět vyjádřený akusativem: Mi sendas al vi koverton enhavantan la dokumenton: „koverton“ je přímý předmět přísudkového slovesa „sendas“, kdežto „dokumenton“ je přímý předmět nepřísudkového slovesa „enhavantan“.

Přechodné případy.

Někdy se stane, že jsme na pochybách, zda máme předložkový výraz považovat za nepřímý předmět či spíše za příslovecně určení. Tu záleží na našem pojetí. Na př. větu „Mi miras pri via lerteco“ mohou chápat tak, že tvá zručnost je předmětem mého obdivu, takže bych mohl říci též „Mi miras vian lertecon“; nebo je příčinou mého obdivu, takže bych mohl říci též „Mi miras pro via lerteco“. V prvním případě jsem chápal předložkový výraz „pri via lerteco“ jako nepřímý předmět, v druhém jako příslovecně určení příčiny.

Předmět vyjádřený infinitivem.

U sloves „devi“, „povi“ a „voli“ je předmět vždy v infinitivu: Vi devas (povas, volas) obei. Tato slovesa se chovají jako t. zv. slovesa pomocná: udávají způsobový odstín čili modalitu děje, zatím co obsah děje je vyjádřen druhým slovesem, jež stojí v infinitivu.

B. Příslovecně určení.

Příslovecně určení (adjekto) je větný člen, který omezuje a určuje sloveso, přídavné jméno nebo příslovce uvedením v něžších okolnostech: malmulte labori, malmulte lerta, malmulte lerte. U sloves nezáleží na tom, zda jde o sloveso přísudkové (artista lerte pentras) či nepřísudkové (lerte pentri, lerte pentranta, lerte pentrante).

P o z n. 1: Rozeznávejme: Adjektivo je přídavné jméno; adjekto je příslovecně určení; adverbos je příslovce. — Příslovce je slovní druh (vedle podstatného jména, přídavného jména, slovesa...); příslovecně určení je větný člen (vedle podmětu, přísudku, předmětu...). Příslovce má ve větě zpravidla platnost příslovecně určení, ale ne každé příslovecně určení je příslovcem.

P o z n. 2: Plena gramatiko zná příslovecně určení jen jako rozvíjecí člen slovesa, a to přísudkového i nepřísudkového (lerte pentri, lerte pentranta...). Příslovecně výraz u přídavných jmen a příslovců (malmulte lerta, malmulte lerte) řadí mezi přívlastky (epitetoj a suplementoj).

Pozn. 3: Příslovečný výraz u podstatného jména se počítá mezi přivlastky i podle české mluvnic (vojaĝo en Italio; norde de la urbo; homoj el la metropolo).

Formy příslovečného určení.

Příslovečné určení bývá vyjadřováno:

príslovcem: laŭte krii, resti hejme, ekskursi dimanĉe; akusativem: ĝi okazis la lastan jaron; lia malsano daŭris tri monatojn; la domo estas alta tridek metrojn;

předložkovým pádem (prepozitivo): veni en ĝardenon; danci en ĝardeno; bati kontraŭ muron; fari viziton en dimanĉo; kuri sur kampo, trans kampon; morti de malĝojo; oferi sin por la patrujo;

infinitivem: oni min invitis paroli (infinitiv „paroli“ vyjadřuje účel pozvání); li mortis antaŭ ol atingi la celon; li ĉeestas por atesti;

nominativem (zřídka): ĉio transturniĝis la fundo supren (lépe: kuri la fundo supren, nebo: fund-al-supre).

Do nauky o větě složené patří případy, kdy příslovečné určení je vyjádřeno celou vedlejší větou: sidigu, kie estas ombro; mi estas malforta, ĉar mi malsanis; mi vin alkondukis, por ke vi mem spertu.

Příslovečné určení vyjádřené akusativem zasluhuje zvláštní pozornost. V esperantu se jím vyjadřuje:

cíl pohybu (veturi Moskvon, eniri domon), způsob (pendigi iun la kapon malsupren), míra (li staris tri paŝojn de mi), trvání (labori tridek jarojn), časový okamžik nebo doba události (ĝi okazis la dudekan de Marto).

Výše jsme uvedli, že příslovečné určení bývá vyjadřováno príslovcem; to je jeho nejběžnější typ. Zvláštním případem sem spadajícím je příslovečné určení vyjádřené přechodníkem (gerundio), neboť přechodník je příslovečný (adverbiální) tvar participia: legi sidante. Již na tomto místě dáme praktické upozornění pro rozbor vět: V češtině je každý přechodník ve větě doplňkem (Šmilauer, str. 425). V esperantu však je přechodník příslovečným určením (čas, způsob, příčina, podmínky). Příklad: Artisto pentris sinjorinon sidante: Přechodník „sidante“ je příslovečné určení způsobu (maloval ji sedě, t. j. on sám seděl při malování). Ale: Artisto pentris sinjorinon sidanta: Participium „sidanta“ je doplňkem (maloval ji sedící, t. j., jak ona sedí). Vidíme, že doplňkové participium nemá adverbiální koncovku -e, není to přechodník.

Druhy příslovečného určení.

Podle druhu vnějších okolností, jež se vyjadřují příslovečným určením, dělíme tyto větné části v esperantu (podle Plena gramatiko) takto:

- a) prís. urč. místa (lokaj adjektoj),
- b) prís. urč. času (tempaj adjektoj),
- c) prís. urč. stavu (stataj adjektoj),
- d) prís. urč. modaloty (modalaj adjektoj),
- e) prís. urč. vztahu nebo zřetele (koncernaj adjektoj).

Nyní podáme několik příkladů pro jednotlivé druhy příslovečných určení:

- a) Příslovečná určení místa vyjadřují: místo děje nebo stavu: danci en ĉambro, vivi inter homoj, atesti antaŭ juĝisto; pohyb směrem k něčemu, od něčeho nebo skrz něco: veni en ĉambrom, veturi trans oceanon, formigri al Praha, el Praha, kuri tra la stratoj.

b) Příslovečná určení času vyjadřují:

časový okamžik nebo dobu události: la unuan de Januaro, je Kristnasko, en venonta dimanĉo, ĉe via alveno;

počátek děje: de nun, ekde du jaroj, de post la dekoka jarcento, post la kvina;

konec děje: mi vin ne forgesos ĝis la morto;

počet opakování děje: je du fojoj.

c) Příslovečná určení stavu vyjadřují stav podmětu nebo předmětu, a to:

situaci: veni kun (sen, anstataŭ) amiko; veni kiel delegito, vivi en granda mizero;

původ: ĉio fariĝis el polvo; tradukita el Esperanto;

výsledek děje: rompi en du pecojn, al du pecoj; ŝanĝiĝi en malamikon, luli en dormon.

d) Příslovečná určení modaloty se dále dělí takto:

aa) prís. urč. způsobu (manieraj adjektoj), jež vyjadřují:

způsob děje nebo stavu: laŭte krii, parkere lerni, kuraĝe vivi;

nástroj: bati per martelo, kovri per tapiŝo, tiri ĉe la haroj, instrui helpe de nova metodo;

míru: kuri tridek kilometrojn, pezi du kilogramojn, malfrui per dek minutoj;

bb) prís. urč. cíle (celaj adjektoj) vyjadřují cíl děje: labori por komuna utilo, pagi du mil kronojn por la vesto;

cc) prís. urč. příčiny (kaŭzaj adjektoj) vyjadřují příčinu děje nebo stavu: morti de malsato, plori pro malĝojo, cedi sub trudo, agi laŭ ordono.

Zvláštní pozornosti zasluhuje příslovečné určení, jež označuje původce děje v pasivní větě (agant-adjekto); podle hořejší klasifikace patří do skupiny příslovečných určení příčiny. Zpravidla se vyjadřuje předložkou DE, zatím co pro příslovečné určení nástroje používáme předložky PER: La tablo estis kovrita de servisto per tapiŝo; la tero estis kovrita de neĝo (ne per neĝo, neboť sniĝ sám byl činitelem, nikoli nástrojem v rukou jiného).

Ještě z jiného důvodu si musíme všimnout tohoto příslovečného určení původce (agant-adjekto). Stejným způsobem, t. j. pomocí předložky DE vyjadřuje se také odlučkový předmět (demova aŭ ablativa objekto), jak jsme o něm hovořili výše. Tu pak může vzniknout pochybnost, v jakém smyslu je tohoto předložkového pádu (DE-prepozitivo) použito.

Řekneme-li: Ili estis distingitaj de ni, má to znamenat, že oni nás rozlišili, či že nás někdo od nich rozlišil? Tu použijeme jiného obratu: Pro vyjádření původce nám poslouží předložkový výraz FARE DE, pro vyjádření odlučkového předmětu předložkový výraz DISDE: Tedy na př. místo: Ili estis de sia ĉefo apartigitaj de ni řekneme: Ili estis apartigitaj fare de sia ĉefo disde ni. Podobně: Vykoriŝtovoŭi ĉlovekka ĉlovekem — Eksploatado de homo fare de homo.

e) Příslovečné určení vztahu nebo zřetele vyjadřuje, ĉho se děj týká, k čemu se vztahuje: esti certa pri io, esti indiferenta kontraŭ iu, seniĝi iun de (je) ĉiuj rajtoj.

Pozn.: Hranice mezi jednotlivými druhy příslovečných určení není nijak ostrá; jeden a týž výraz může být počítán k tomu nebo onomu druhu, podle

toho, jak chceme chápat jeho smysl. Právě tak jsou neurčitě hranice mezi některými příslovečnými určeními a mezi nepřímými předměty. Řeknu-li: Li montris kuragon antaŭ malamiko, mohu výraz „antaŭ malamiko“ chápat jako „v přítomnosti, před tváří nepříteli“, a pak je to přísl. urč. místa; nebo jako „vzhledem k nepříteli“, a pak je to přísl. urč. zřetele. Podobně: „Silenti pri io“ může být chápáno jako nepřímý předmět, tážeme-li se, co je předmětem mlčení; ale též jako příslovečné určení vztahu, ptáme-li se „vzhledem k čemu mlčeti?“.

C. Přívlastek

Přívlastek (atributo) je větný člen, který omezuje a určuje podstatné jméno: Verda ĝardeno, ĝardeno de nia najbaro. Výše jsme již pověděli, že zásady o rozvíjení podstatného jména platí také o rozvíjení zájmen a jiných zpodstatněných slov: La maljuna el nia domo; la eterna „sed“; la „tuj“ de sinjoroj...; a dále, že nezáleží na tom, zda příslušné jméno je ve větě podmětem, předmětem, přívlastkem či doplňkem.

Přívlastek je dvojí co do formy: přívlastek shodný neboli epithetum (epiteto) a přívlastek neshodný neboli suplement (suplemento).

Pozn. 1: Staršího výrazu pro přívlastek shodný a neshodný, totiž přívlastek „souřadný“ a „podřadný“ se již neužívá. Výrazy „epithetum“ a „suplement“ nejsou známy z české mluvnice; používáme jich zde jako vhodných překladů pro esperantské výrazy „epiteto“ a „suplemento“.

Pozn. 2: Nezaměňujeme výrazy „komplemento“ a „suplemento“. Komplemento znamená rozvíjecí člen větný a zahrnuje v sobě předmět, přívlastek, příslovečné určení a doplněk. Suplemento má význam mnohem užší a znamená jen jeden druh přívlastku.

Nyní pojednáme zvláště o přívlastku shodném a přívlastku neshodném.

Přívlastek shodný.

Přívlastek shodný — epithetum (epiteto) je vyjádřen slovem, které je schopno gramatické shody (vorto akordigebla) s podstatným jménem, jež rozvíjí. Gramatické shody s podstatným jménem je schopno jednak přídavné jméno, jednak jméno podstatné.

Přívlastek shodný vyjádřený přídavným jménem (adjektiva epiteto):

Přídavné jméno je nejčastější formou shodného přívlastku: granda ĉagreno, reĝa palaco, infana vesto, transmara vojaĝo. Sem patří také participia: pentranta artisto, pentrata sinjorino.

Adjektivní epithetum se shoduje se svým podstatným jménem v čísle a v pádě: verda ĝardeno, verdan ĝardenon, verdaj ĝardenoj. Je však zvláštností esperanta, že je-li přídavné jméno přívlastkem více podstatných jmen najednou, shoduje se s nimi sice v pádě, ale samo stojí v množném čísle: Ni havas freŝajn panon kaj akvon. Nicméně u adjektivních zájmen se v takovém případě dává přednost singuláru: Mia patro kaj patrino (místo: miaj patro kaj patrino). Obráceným případem je, jestliže několik epithet rozvíjí jednotlivě několik podmětů nebo předmětů, jež jsou vyjádřeny jediným podstatným jménem: Tu toto podstatné jméno je v plurálu, ale adjektivní epitheta jsou v singuláru: la angla kaj rusa lingvoj.

Pozn.: V esperantu se chovají základní číslovky u podstatných jmen s hlediska větné funkce jako

přídavná jména, třebas se neskloňují, a považujeme je též za epithetum: dek homoj.

Přívlastek shodný vyjádřený podstatným jménem (substantiva epiteto):

Substantivní epithetum stojí zpravidla za jménem, jež rozvíjí. Obě podstatná jména zde tvoří dvojici, jejíž jeden člen (substantivo determinata) je určován a omežován druhým (substantivo determinanta).

Pozn.: Jde o případy, jež jsou v české mluvnici zahrnovány pod pojem přístavku (aposice), ač v novějších gramatikách je tento pojem definován mnohem šíře, přes rámec shodného přívlastku. Šmilauer považuje aposici za zvláštní větný vztah (vedle predikace, determinace a koordinace, jež jsou v našem pojednání probírány, a vedle dalšího vztahu parenthese čili vsouvání, o němž se zde blíže nezmiňujeme). — Pro esperantskou skladbu je vhodné dělení a vymezení pojmů podle Plena gramatik, jehož se přidržíme.

Podle významového vztahu podstatného jména určovaného a určujícího můžeme rozeznávat tři případy:

Ekvivalent neboli rovnomocný výraz (ekvivalento):

Je to substantivní epithetum, jež má rovnomocný význam jako podstatné jméno jím určované a jen je blíže vysvětluje nebo jinak nazývá; proto bývá často uváděno slovy „a to“, „to jest“ nebo dvojtečkou: Inspiris lin la plej nobla sento, tio estas la homamo. Estas necesa unu kondiĉo: netuŝebla Fundamento.

Sem patří také sprežky typu membro-abonanto, soldatoj-kamaradoj. (Že zde nejde o složené slovo, nýbrž o slova dvě, je vidno z toho, že se obě podstatná jména samostatně skloňují: membrojn-abonantojn.)

Aposice neboli přístavek (apozicio):

Je to substantivní epithetum, jež označuje širší pojem čili druh, k němuž určované jméno patří: Karolo, la imperiestro. „Imperiestro“ je pojem širší než „Karolo“, který byl jen jedním z císařů. Podobně: Foriru, vi sentaŭgulo! („sentaŭgulo“ je substantivní epithetum ve formě přístavku k zájmenu „vi“).

Nominace neboli pojmenování (nominacio):

Je to substantivní epithetum, jež označuje užší pojem, než je podstatné jméno jím určované, a představuje jeho jméno: La imperiestro Karolo, la monato Septembro, la rivero Danubo, lia filo Petro. („Karolo“ je pojem užší než „imperiestro“ a značí jen jméno jednoho z císařů.)

Pokud jde o gramatickou shodu, tu ekvivalent a aposice se shodují v čísle i v pádě s určovaným podstatným jménem (Karolon, la imperiestron; membrojn-abonantojn); u nominace není praxe jednotná, kloní se však k formám neshodným, t. zn.: příslušné epithetum (vlastní jméno) zůstává stále v nominativu: Lian filon Petro, ale často též: Lian filon Petron.

Přívlastek neshodný.

Přívlastek neshodný — suplement (suplemento) je vyjádřen výrazem, jenž není schopen gramatické shody, to jest

předložkovým pádem (prepozitivo): palaco de reĝo, vesto por infano, vojaĝo trans la maron, kastelo sur monto, glaso da akvo, libro de la frato (předložkový výraz je nejčastější formou suplementu); akusativem: vojaĝo Parizon; infinitivem: kapablo paroli, decido morti.

Přívlastek může být vyjádřen také celou větou: Miraklo, kian oni ankoraŭ ne vidis. To je však případ patřící do skladby věty složené.

Pozn.: K výkladům o předmětu, příslovečném určení a přívlastku je třeba společně uvést toto: Plena gramatiko třídí tyto větné členy jinak: Neuzivá výrazu „atributo“; jako společný název pro oba druhy přívlastku (epithetum i suplement) užívá označení „karakteriziloj“ nebo „komplementoj akcesoraj“. Příslovečný výraz u jména přidavného nebo u příslovce (stulte naiva, stulte naive) nenazývá příslovečným určením, nýbrž epithetem čili stejně jako obdobný adjektivní tvar rozvíjející jméno podstatné (stulta naivo). Adjektivní přívlastek, jež lze rozložit na výraz předložkový (transmara vojaĝo — vojaĝo trans la maron; infana vesto — vesto por infano) nenazývá epithetem, nýbrž suplementem, čili stejně, jako kdyby už byl tento výraz rozložen. Předmět rozvíjející nepřísudkové sloveso rovněž nazývá suplementem a nikoli předmětem (pentri sinjorinon, pentranta sinjorinon, pentrante sinjorinon).

D. Doplněk

Doplněk (predikativo) je větný člen, který omezuje a určuje sloveso a zároveň se skrze sloveso vztahuje k podstatnému jménu. Je tedy dvojnásobným rozvíjecím členem: pro sloveso a pro podstatné jméno. (Také zde opakujeme, co jsme řekli výše o rozvíjení podstatných jmen: Stejně zásady platí též o rozvíjení zájmen a jiných zpodstatněných slov, čili i u nich se může vyskytnout doplněk.)

Příklad: *Ŝia edzo venis hejmen ebria*: slovo „ebria“ určuje sloveso „venis“ a zároveň skrze ně se táhne k podstatnému jménu „edzo“. Slovo „ebria“ je tedy doplňkem.

Ale: *Ŝia ebria edzo venis hejmen*: slovo „ebria“ určuje jen podstatné jméno „edzo“ jsouc jeho shodným přívlastkem (epiteto).

Dále: *Ŝia edzo venis hejmen ebrie*: slovo „ebrie“ určuje jen sloveso „venis“, vyjadřuje okolnosti děje (způsob); je to příslovečné určení způsobu.

Definice doplňku, kterou jsme nahoře podali, platí o rozvíjení sloves přísudkových; uvidíme dále, že někdy u sloves nepřísudkových (infinitiv, participium) ztrácí se vztah k podstatnému jménu.

Pozn.: Theorie doplňku není ještě uzavřenou kapitolou. Podáváme zde jeho pojem způsobem vcelku shodným se starším pojetím v české gramatice (na př. Gebauer-Trávníček: Příruční mluvnice) i s pojetím v Plena gramatiko, třebas rozdělení látky máme odchylné. Pro esperanto je nepoužitelný pojem doplňku, jak jej nověji vymezil Trávníček v Mluvnici spisovné češtiny. Jemu je doplněk „vyjádřením vlastností, kterou má substantivum za děje“. Podle tohoto podstatně zúženého vymezení nejsou doplňkem ani výrazy typu „papír je bílý“, „měl jsem ho za přítele“, „byl zvolen předsedou“ atd. Také rozlišování „doplňku doplňujícího“ a „doplňku určujícího“ (podle Šmilauera) nepřineslo by nám užitku. Majíce na zřeteli praktické cíle tohoto pojednání, vzdáme se snahy o dosažení theoretické přesnosti, i když jsme si s Trávníčkem vědomi, že „za doplněk se považují určení dosti různorodá, která je těžko nějak jednotně definovat“.

Formy doplňku.

Doplněk může být vyjádřen rozličným způsobem: podstatným jménem: *li fariĝis prezidanto*; *oni lin elektis prezidanto*;

přídavným jménem: *la vino estas bona*; *mi trovas la vinon bona*;

infinitivem: *iri per egalaj paŝoj estas marŝi*; *mi vidis la soldatojn marŝi*;

předložkovým pádem (prepozitivo): *ŝi estas laŭ mia gusto*; *mi trovis ŝin laŭ mia gusto*.

Doplněk může být také vyjádřen celou větou: *Tia estas respondo, kia estis demando*; *mi reordigis la ĉambrojn, kia ĝi estis antaŭe*.

Zvláštní pozornosti s hlediska formy zasluhuje doplněk, jež uvádí příslovce KIEL; takovou formu nazýváme doplňkem nepřímým (zatím co ostatní formy se nazývají doplňkem přímým). Význam tohoto rozeznávání nám vysvitne u výkladů o doplňku předmětném.

Pozn.: Podle formy můžeme mluvit o doplňku substantivním, adjektivním, infinitivním, prepozitivním; vedle toho se setkáváme také s termíny: doplňkové nebo též přísudkové podstatné jméno, přídavné jméno atd. (predikativa aŭ predikata substantivo, adjektivo atd.). Tyto názvy jsou odvodněny tím, že příslušné podstatné jméno, přídavné jméno atd. určuje přísudkové sloveso.

Druhy doplňku.

Rozvíjí-li doplněk přísudkové sloveso, pak podstatné jméno, k němuž se doplněk vztahuje, má ve větě buď roli podmětu nebo roli předmětu. Proto rozeznáváme doplněk podmětný a doplněk předmětný. Toto rozeznávání je v esperantu důležité. Pojednáváme o každém z obou druhů zvlášť. Potom se zmíníme o méně častých případech, kdy doplněk rozvíjí sloveso nepřísudkové.

A. Doplněk podmětný.

Příklady pro doplněk podmětný (predikativo subjekta) viz výše pod nadpisem „Formy doplňku“, a to vždy na prvním místě u každého příkladu.

Sloveso, kterým je doplněk poután k podstatnému jménu, nazývá se spona (kopulo): *estas, fariĝas, ŝajnas, aperas, estas opiniata*... atd.

Podmětný doplněk vyjádřený slovem, jež je schopno gramatické shody (akordigebla vorto), t. j. jménem podstatným nebo přídavným, shoduje se v esperantu se svým podstatným jménem a proto je také v nominativu. Naproti tomu v češtině je podmětný doplněk často vyjádřen instrumentálem: *Můj bratr je vojákem*.

Pamatuj: Je-li podmětem infinitiv nebo celá věta nebo chybí-li vůbec ve větě podmět, pak adjektivní doplněk přibírá adverbialní koncovku -e (místo očekávaného -a). *Resti kun leono estas danĝere*; *estus tre bele, se ni promenus*; *estas varme*; *ĉie estis silente*.

B. Doplněk předmětný.

Příklady pro doplněk předmětný (predikativo objekta) viz výše pod nadpisem „Formy doplňku“, a to vždy na druhém místě u každého příkladu.

Na příkladech, jež jsou tam uvedeny, vidíme, že tam nejde o prosté konstatování faktu (děje nebo vlastnosti), jako by tomu bylo ve větách: *knabo kuras, vino estas bona, li estas prezidanto*...; naopak tento děj nebo tuto vlastnost teprve připsujeme podstatnému jménu pomocí přísudkového slovesa (*vidas, trovas, elektas*...), řekneme-li: *mi vidas knabon kuri, mi trovas*

vinon bona, oni lin elektis prezidanto. Proto předmětný doplněk se nazývá také doplněkem připsovací (predikativa atribua; atribui = připsovati).

Nyní docházíme k důležitému pravidlu: Předmětný (připsovací) doplněk-se neshoduje v pádu se svým podstatným jménem a nestojí v akusativu, nýbrž — je-li vyjádřen slovem sklonným, t. j. podstatným jménem nebo přídavným jménem — stojí v nominativu: Mi trovas la vinon bona, oni lin elektis prezidanto (nikoli: bonan, prezidanton...). V češtině naproti tomu je v takových případech nejčastěji akusativ nebo instrumentál: našel jsem ho ležícího, zvolili ho předsedou...

U sloves vyjadřujících vnímání (verboj de perceptado: vidi, aŭdi, senti, trovi...) někdy působí rozpaky, zda participium jimi uvozené je shodným přívlastkem (epiteto) či doplněkem (predikativo) a v důsledku toho zda se má pádově shodovat se svým podstatným jménem a stát v akusativu či se nemá shodovat a má stát v nominativu. „Mi trovis la viron kuŝantan“? či „kuŝanta“? Tu záleží na našem pojetí situace. Vodítkem nám může být rozvinutí participia v celou větu: Je-li tato věta uvozena spojkou KE, jde o doplněk; je-li uvozena spojkou KIU, jde o shodný přívlastek. Řekneme-li si tutěž větu česky, pak věta nahrazující doplněk bude vyjádřena spojkou „že“ nebo „jak“ nebo zájmenem „an, ana, ano“; naproti tomu věta nahrazující přívlastek bude uvozena vztahným zájmenem „jenž“ nebo „který“ (po případě ještě jasnější je, použijeme-li nespisovné vazby se zájmenem „co“); Mi trovis la viron kuŝanta: Našel jsem toho muže, že leží, jak leží, an leží (doplněk); ale: Mi trovis la kuŝantan viron: Našel jsem toho muže, jenž („co“) leží. Mi aŭdis la voĉon sonanta el ĉielo: Slyšel jsem, že (jak) zazněl hlas s nebe, slyšel jsem hlas, an zazněl s nebe (doplněk); ale: Mi aŭdis la voĉon sonantan el ĉielo: Slyšel jsem ten s nebe znějící hlas, slyšel jsem hlas, který zazněl s nebe (shodný přívlastek).

Vidíme také, že shodný přívlastek (epiteto) vyjadřuje vlastnost trvalou, immanentní, kterou má podstatné jméno již samo o sobě; naproti tomu připsovací doplněk (atribua predikativo) vyjadřuje vlastnost, která podstatnému jménu o sobě nenáleží, nýbrž kterou mu teprve připsujeme: Mi trovis la bonan vinon: Našel jsem to dobré víno (mluvíme o jeho dobré kvalitě bez ohledu na to, zda jsme s ním provedli zkoušku); ale: Mi trovis la vinon bona: Shledal jsem to víno dobrým (výbornou kvalitou vina vyslovujeme teprve jako vlastnost jemu připsanou na základě vlastní zkušenosti).

Jen v jediném případě se připsovací doplněk shoduje svým pádem se jménem podstatným (t. j. také stojí v akusativu), a to, je-li uvozen příslovcem KIEL, čili jde-li o doplněk nepřímý: Oni lin elektis prezidanto; ale: Oni lin elektis KIEL prezidanton. Nepřímý doplněk podmětný je ovšem v nominativu, neboť i jméno, k němuž se táhne, je v nominativu: Li estis elektita kiel prezidanto; zde tedy není rozdíl proti formě doplněku přímého: Li estis elektita prezidanto.

C. Doplněk u sloves nepřisudkových.

Vezměme si sloveso, jež má v přísudkovém tvaru doplněk podmětný: Mi restas sola. („sola“ je doplněk, který rozvíjí přísudkové sloveso „restas“ a skrze ně se táhne k podmětu „mi“.) Převeďme nyní sloveso do tvaru nepřisudkového, na př. do infinitivu: Resti sola. Doplněk zůstal, ale zmizel formální podmět a tudíž i vztah doplněku k podmětu. Přitom tento infinitiv může sám nabývat různých funkcí ve větě, na př. být podmětem (Resti sola estas afero malagrabra) nebo předmětem (Mi ne volas resti sola) nebo i doplněkem

(Forlasi ĉiujn estas resti sola). Jiným nepřisudkovým tvarem slovesa je participium, u něhož je situace obdobná: Participium nemá podmět a proto doplněk nemá vztahu k podmětu: přitom participium samo může být ve větě podmětem (Homo restanta sola ofte suferas; pozor: substantivum „homo“ není podmětem nepřisudkového slovesa „restanta“, nýbrž přísudkového slovesa „suferas“!); nebo může být předmětem přímým (Ni bedaŭras homon restantan sola), předmětem nepřímým (Al homo restanta sola ni etendas helpan manon), nebo doplněkem (Mi vidas vin restanta sola), či konečně i příslovecně určením s adverbialní koncovkou -e, t. j. ve formě přechodníku (Restante sola oni ofte suferas).

Nyní si vezměme sloveso, jež má v přísudkovém tvaru doplněk předmětný: Vi lasis amikon sola („sola“ je doplněk, který rozvíjí přísudkové sloveso „lasis“ a skrze ně se táhne k předmětu „amikon“). Převeďme nyní sloveso do tvaru nepřisudkového, na př. do infinitivu: Lasi amikon sola. Doplněk zůstal, ale zůstal také předmět, k němuž se doplněk skrze sloveso táhne. Přitom infinitiv sám může být ve větě podmětem (Lasi amikon sola estas nelojala konduto), předmětem (Mi ne volas lasi amikon sola) i doplněkem (Nelojale estas lasi amikon sola). Podobně je tomu, nabude-li sloveso tvaru participia: I zde doplněk nadále rozvíjí sloveso (nepřisudkové) i jeho předmět, ať participium má jakoukoli funkci ve větě: Homo lasanta amikon sola ne estas lojala (podmět); Oni ne ŝatas homon lasantan amikon sola (předmět přímý — je to však vyjádření neobratné, neboť stojí vedle sebe dva přímé předměty); al homo lasanta amikon sola oni ne fidas (předmět nepřímý); oni vidis vin lasanta amikon sola (doplněk); lasante amikon sola oni montras nelojalecon (příslovecně určené vyjádřené doplněkem).

K nepřisudkovým slovesům patří také jednočlenné věty slovesné, kde sice sloveso má tvary určité, ale chybí v nich pojem činitele a tedy i subjektu, takže zde doplněk může rozvíjet jen sloveso a nikoli též podmět. Zmínili jsme se o nich z praktických důvodů již v jiné souvislosti. Jsou to věty typu „estas varme“.

VI. ROZŠIŘOVÁNÍ VĚTNÝCH ČLENŮ

Podmět nebo přísudek může být vyjádřen též více slovy, mezi nimiž není vztahu závislosti, nýbrž všechny jsou na stejném stupni, čili jsou koordinovány. Mluvíme pak o podmětu nebo přísudku rozšířeném čili podle Trávníčka „vícenásobném“ (plurobla): Patro kaj patrino; sidas kaj manĝas. Podobně i jiné větné členy mohou být rozšířeny, na př.:

předmět: ili manĝas panon kaj viandon;
příslovecně určení: li laboras malrapide, sed obstine;
přívlastek: maljuna, tamen bela sinjorino;
doplněk: mi trovas la vinon bona, eĉ eminenta.

P o z n.: Věta, v níž je rozšířený přísudek, t. j. více sloves určitých, bývá spíše považována za souvětí, v němž druhá věta je kusá: Ŝi staras kaj (ŝi) babilas.

Šmilauer nazývá rozšiřování větných členů koordinací neboli přiřadováním.

Poměr mezi členy rozšířeného výrazu může být: slučovací (rilato kopula): patro, patrino kaj onklo; nek patro nek patrino;
stupňovací (insista): bona, eĉ eminenta;
rozlučovací (alternativa): aŭ mi aŭ vi;
odporovací (adversa): forta sed timema homo;
důsledkový (konkluda): nepripensita, do danĝera aŭs;
vysvětlovací (klariga): bela, ĉar juna sinjorino.

VII. DRUHY VĚT

Podle toho, jaký vnitřní postoj zaujímá mluvčí k obsahu věty, čili podle toho, zda se v ní uplatňuje více stránka intelektuální, volní nebo citová, rozeznáváme věty:

- a) **vypovídací** (propozicio indika): Pluvas. Mi dormus.
- b) **rozkazovací** (ordona): Foriru! Ne fumi!
- c) **přáci** (dezira): Ho, se revenus la juneco! (Nepřekládáme české „kéž“ spojku „ke“; není správné: „Ho, ke revenu la juneco!“, lze však užít též volitivu: [Ho,] revenu la juneco!)
- d) **tázací** (demanda): Kion vi deziras? Ĉu vi volas mangi? Tázací částice ĈU není vždy nutná: Estas vi, Karolo? Vi revenas en la urbon?
- e) **zvolací** (ekkrria): Kia belajo, la suneliro!

VIII. VĚTY PODLE SLOŽITOSTI

Podle složitosti dělíme věty takto:

a) **Věty holé** (propozicioj primitivaj), t. j. takové, v nichž základní členy (podmět a přísudek) jsou výrazy holé, jednoslovné: Artisto pentras.

Pozn.: Za holé výrazy se považují také: podstatné jméno se svým členem: la patro; předložkový pád, t. j. podstatné jméno nebo zájmeno s předložkou: al la patro; participium s pomocným slovesem esti: estas laŭdanta, estas laŭdata; sloveso se záporkou: ne venas; stupňující příslovce „pli“ a „plej“ s přídavným jménem nebo příslovcem: pli longa, plej longe.

b) **Věty rozvité** (propozicioj komplementitaj), t. j. takové, v nichž aspoň jeden základní člen je výraz rozvité: Juna artisto pentras; artisto pentras sinjorinon.

c) **Věty rozšířené** (propozicioj pluroblaj), t. j. takové, v nichž aspoň jeden základní člen je rozšířený: Patro kaj patrino sidas. Patro sidas kaj legas.

Pozn. 1: Plena gramatiko nazývá takovou větu „kuntirita frazo“ čili věta stažená, t. j. vzniklá stažením několika vět samostatných: Patro sidas kaj patrino sidas.

Pozn. 2: Věta může být zároveň i rozvité i rozšířená: Patro kaj patrino (rozšířený podmět) sidas en la ĉambro (rozvité přísudek).

IX. VĚTA SLOŽENÁ NEBOLI SOUVĚTÍ

Složená věta neboli souvětí (kompleksa frazo nebo prostě frazo) je spojení dvou nebo více vět jednoduchých (propozicioj) ve vyšší jednotku. Ona část mluvnice, která se jí zabývá, nazývá se skladba věty složené neboli fraz-sintakso. Jednoduché věty, z nichž se souvětí skládá, nazýváme členy souvětí (membroj de la frazo).

Mezi členy souvětí může být dvojí vztah obdobný vztahu mezi členy věty jednoduché:

1. Buď jsou si navzájem rovnocenné, koordinované, a pak je nazýváme větami souřadnými (kunorditaj propozicioj); jejich celek tvoří **souvětí souřadné** (kunordita frazkomplekso).

2. Nebo je mezi nimi vztah závislosti: Jedna z nich je věta řídicí, druhá je na ní závislá. Řídicí věta se nazývá hlavní (ĉef-propozicio), závislá věta se nazývá vedlejší (subordita propozicio nebo krátce subpropozicio); jejich celek tvoří **souvětí podřadné** (subordita frazkomplekso).

X. SOUVĚTÍ SOUŘADNÉ

Členy souřadného souvětí jsou si navzájem rovnocenné, na sobě nezávislé. Je to obdoba rozšířeného výrazu ve větě jednoduché. Také vzájemný poměr členů je stejný, a to:

- slučovací (rilato kopula): Tero estis dezerta kaj mallumo ŝvebis super abismo. Mi ne vidis lin, nek scias ion pri li;
- stupňovací (insista): Li tute konfuziĝis, eĉ respondi li ne povis;
- rozlučovací (alternativa): Li forgesis sian promeson aŭ perfidis nin;
- odporovací (adversa): Fiŝo ne iras, sed hoko ĝin tiras;
- důsledkový (konkluda): La kato promenas, la musoj festenas. Pluvas, prenu do mantelon;
- vysvětlovací (klariga): Ni devas rapidi, alie ni malfruos.

Vidíme, že členy souřadného souvětí jsou buď kladeny prostě vedle sebe nebo navazují na sebe spojkami souřadnými (konjunkcioj): KAJ, EĈ, SED, TIAL, TAMEN, NEK — NEK, AŬ... atd.

XI. SOUVĚTÍ PODŘADNÉ

Mezi členy podřadného souvětí je vztah závislosti podobně jako mezi členy rozvitého výrazu ve větě jednoduché: Věta vedlejší závisí na větě hlavní, kterou blíže určuje (omezuje, modifikuje).

Rozdělení vedlejších vět:

Vedlejší věty dělíme podle dvou hledisek:

1. Podle způsobu připojení k větě hlavní jsou to:

a) **vedlejší věty spojkové** (subpropozicioj subjunkciaj), t. j. takové, které jsou uvozeny spojkou podřadící (subjunkcio): ĈAR, KE, SE, POR KE, DUM... atd.: Se neniu plendas, neniu defendas.

b) **vedlejší věty vztahné** (subpropozicioj relativaj), t. j. takové, které jsou uvozeny vztahným zájmenem nebo vztahným příslovcem: KIU, KIA, KIO, KIOM, KIAL, KIEL: Kiu levis piedon, devas ekpaŝi.

2. Podle větné funkce, t. j. podle toho, které členy svých řídicích vět zastupují, dělíme věty vedlejší takto:

a) **Vedlejší věty podmětné** (subpropozicioj subjektaj); kvůli stručnosti budeme říkat jen: věty podmětné (propozicioj subjektaj); zastupují podmět věty hlavní: Kio pasis, ne revenos. Ne plaĉas al mi, ke vi rifuzis;

b) **věty předmětné** (propozicioj objektaj): Kion vi kuiris, elmangu! Z přednětných vět je třeba si všimnout zejména vět snahových čili žádacích (volaj objektopropozicioj); mají v češtině spojku „aby“, kterou překládáme KE s volitivem: Mi petas, ke vi ne forgesu!

c) **Věty příslovečné** (propozicioj adjektaj) zastupují příslovečné určení věty hlavní. Jejich obraz je velmi pestrý, neboť je jich tolik druhů, kolik je druhů příslovečného určení. Zvláštní zmínky zasluhují aspoň tyto:

príslovečné věty místní (p. lok-adjektaj): Kie peno, tie beno;

príslovečné věty časové (p. temp-adjektaj): Ofte kantas la buŝo, kiam ploras la koro;

příslovečné věty způsobu (p. manier-adjektaj): Kiel vi semis, tiel vi rikoltos;

příslovečné věty účelové (p. cel-adjektaj): maji v češtině podobně jako věty snahové spojku „aby“, ale v esperantu POR KE s volitivem: Mi vin vizitis, por ke ni aranĝu la aferon. Poznáme je tak, že do hlavní věty můžeme vsunout „za tím účelem“, což není možné u vět snahových;

příslovečné věty podmínkové (p. supozaj): Se ludas muziko, oni dancas; se ludus muziko, oni dancus (v prvním případě jde o podmínku skutečnou nebo možnou a v češtině je spojka „jestliže“ nebo „-li“; v druhém případě jde o podmínku nesku- tečnou, fiktivní, a v češtině je spojka „kdyby“);

příslovečné věty přípustkové (p. koncedaj): Kvankam li povas ripozi, li laboras.

d) Věty přívlastkové (propozicioj epitetaj): Mi ricevis leteron, ke li baldaŭ revenos. (Ptáme se na ně jako na přívlastek otázkou „jaký?“.)

e) Věty doplňkové (propozicioj predikativaj): Mi ordigis la ĉambron, kia ĝi estis antaŭe. Lia volo estas, ke ni iru. Kia kapo, tia ĉapo. (Ptáme se na ně jako na doplněk v obdobných větách jednoduchých: Mi faris la ĉambron pura, lia volo estas firma... atd.)

Zkracování vedlejších vět.

Některé vedlejší věty mohou být vyjádřeny tak, že jejich přísudkové sloveso se změní v přechodník; říkáme, že jsme větu zkrátili přechodníkem. Jsou to příslovečné věty časové, způsobové, příčinné, přípustkové a podmínkové; jsou uvozeny spojkami KIAM, DUM, PER TIO KE, ĈAR, KVANKAM, SE. Příklady:

Věty časové: Revenante el la urbo mi renkontis amikon (Dum mi estis revenanta...);

věty způsobové: Eĉ guto malgranda konstante frapante traboras la monton granitan (Per tio, ke ĝi frapas...);

věty příčinné: Ni semas kaj semas pri tempoj estontaj pensante (Ĉar ni pensas...);

věty přípustkové: Povante ripozi, li preferis labori (Kvankam li povis ripozi...);

věty podmínkové: En infero loĝante kun diabloj ne disputu (Se vi loĝas...).

Podmínkou pro zkrácení je, že věta vedlejší má stejný podmět jako věta hlavní.

Vztažené věty podmětne a předmětne často zkracujeme participiem, což zpravidla nečiní žádných potíží: Mi adiaŭis la forirontajn gastojn (gastojn kiuĵ volis foriri). La sidanta viro ekparolis (Viro kiu sidis...).

Jiný způsob zkracování vedlejších vět je pomocí infinitivu s předložkou; i zde je podmínkou, že věta vedlejší má stejný podmět jako věta hlavní. Jde o příslovečné věty časové (s předložkou ANTAŬ OL), příslovečné věty účelové (s předložkou POR) a příslovečné věty stavu (s předložkami ANSTATAŬ, KROM a zřídka SEN). Příklady:

Antaŭ ol forvojaĝi li aranĝis siajn aferojn (Antaŭ ol li forvojaĝis...), Demandu por ekscii la veron (Por ke vi eksciu la veron...). Kial vi laboras anstataŭ promeni? (Anstataŭ ke vi promenus...). Li nenion faras krom manĝi (Krom ke li manĝas...). Li foriris sen premi mian manon (Sen ke li estu preminta...).

XII. ROZBOR VĚTY

Závěrem naznačíme, jak se provádí rozbor vět. Takový rozbor je dvojitý: slovní (analizo laŭ vidpunkto de morfologio kaj sinetio) a větný (analizo laŭ vidpunkto de sintakso).

U slovního rozboru zjišťujeme druhy a tvary slov. Jako příklad si vezměme náš úvodní citát z Fundamenta:

Por ke — spojka podřadící; lingvo — podstatné jméno (nominativ singuláru); internacia — přídavné jméno (nominativ singuláru); povu — sloveso (třetí osoba sing., volitivu); bone — příslovce; kaj — spojka souřadící... atd.

Více se zdržíme u rozboru větného. Náš citát je složitý větný celek. Má celkem pět určitých sloves (povu, havu, disfalos, detruos, estas): čili je to souvětí o pěti větách. Hlavní věta je za pomlčkou: „estas plej necesa... atd.“

Na této větě, již označíme 1., závisí dvě vedlejší věty účelové: 2. „por ke lingvo internacia povu... progresadi“ a 3. „por ke ĝi havu plenan certecon“; na poslední větě 3. opět závisí dvě věty vedlejší, přívlastkové (ptáme se totiž: „jakou jistotu?“), a to: 4. „ke ĝi ne... disfalos“ a 5. „ke... ia paŝo ne detruos...“.

Nyní si postupně rozebereme všech pět jednoduchých vět.

V ě t a 1.: Je to věta hlavní. Rozpadá se na část podmětovou („unu kondiĉo; la ekzistado... atd.“) a část přísudkovou („estas plej necesa antaŭ ĉio“). Jde o větu dvojčlennou, v níž oba základní větné členy (podmět a přísudek) jsou vyjádřeny, a to výrazy nikoli holými, jednoslovnými, nýbrž rozvitými.

Najdeme si holý podmět a holý přísudek. Jsou to podstatné jméno „kondiĉo“ a sloveso „estas“; holá věta tedy je „kondiĉo estas“.

Víme již, že rozvitý člen větný se skládá z členu řídicího a z členu na něm závislého (nebo z členů na něm závislých); dohromady tvoří vždy větnou dvojici. První dvojice je: „estas — plej necesa“; zde je přísudkové sloveso „estas“ rozvito doplňkem, t. j. výrazem, který se skrze sloveso zároveň táhne k podstatnému jménu „kondiĉo“. Druhá dvojice je: „estas (plej necesa) — antaŭ ĉio“; je to příslovečné určení míry.

V části podmětové tvoří první dvojici „unu — kondiĉo“; zde je řídicí člen rozvit shodným přívlastkem (epithetem) „unu“. Druhou dvojici tvoří výraz: „kondiĉo — la ekzistado de... Fundamento... atd.“; zde je řídicí člen „kondiĉo“ rozvit shodným přívlastkem substantivním. Jde o případ, který jsme výše nazvali ekvivalentem, neboť mezi obě podstatná jména můžeme vložit vysvětlující výraz „a to“: „jedna podmínka, a to existence... základu“.

Uvedený substantivní přívlastek je sám výraz rozvitý; jeho řídicí člen je podstatné jméno „la ekzistado“. Toto podstatné jméno je rozvito neshodným přívlastkem (suplementem) „de klare difinita... Fundamento de la lingvo“.

Tento neshodný přívlastek sám je také výraz rozvitý; jeho řídicí člen je podstatné jméno „Fundamento“, jež je také dvakrát rozvito: nejprve máme dvojici „Fundamento — de la lingvo“; zde je podstatné jméno Fundamento rozvito neshodným přívlastkem (suplementem) „de la lingvo“. Dále máme dvojici: „Fundamento — difinita, tuŝebla, ŝanĝebla“; zde je podstatné jméno „Fundamento“ rozvito přívlastkem shodným, a to rozšířeným (epiteto plurobla). Mezi členy rozšířeného přívlastku je spojení slučovací (rilato kopula); každý člen je tvořen přídavným jménem, jež je rozvito příslovečným určením: „klare — difinita“ (přísl. urč. způsobu — manier-adjekto); „neniam — tuŝebla“ a „neniam — ŝanĝebla“ (příslovečné určení času — temp-adjekto).

Rozbor ostatních vět vezmeme již stručněji:

Věta 2.: Věta holá je „lingvo povu“. Řídící člen podmětu (podstatné jméno „lingvo“) je rozvit shodným přívlastkem: „lingvo — internacia“. Přísudkové sloveso „povu“ je rozvito předmětem v infinitivu „progresadi“ s rozšířeným příslovečným určením způsobu „bone kaj regule“.

Věta 3.: Věta holá je „ĝi havu“. Přísudkové sloveso „havu“ je rozvito předmětem „plenan certecon“; jeho řídicí člen — podstatné jméno „certecon“ — je rozvit shodným přívlastkem „plenan“.

Obě vedlejší věty 2. a 3. jsou věty spojkové, neboť jsou ke své větě hlavní připojeny spojkou „por ke“. S hlediska větné funkce jsou to příslovečná určení účelu (cel-adjektoj), proto jsou to věty účelové; dohromady představují příslovečné určení rozšířené, v němž mezi členy je poměr slučovací.

Věta 4.: Věta holá je „ĝi disfalos“. Přísudkové sloveso „disfalos“ je rozvito příslovečným určením času „neniam“.

Věta 5.: Věta holá je „paŝo ne detruos“. Řídící člen podmětu (podstatné jméno „paŝo“) je rozvit rozšířeným přívlastkem shodným „ia, facilanima“ a přívlastkem

neshodným „de ĝiaj amikoj estontaj“, jež sám je výrazem rozvitým: podstatné jméno „amikoj“ má rozšířený přívlastek shodný „ĝiaj estontaj“. Přísudkové sloveso „ne detruos“ je rozvito předmětem, který je rovněž rozvitým výrazem: řídicí člen (podstatné jméno „la laborojn“) je rozvit neshodným přívlastkem „de ĝiaj amikoj estontaj“, jehož obdobu jsme již rozebírali.

Obě vedlejší věty 4. a 5. jsou věty spojkové (spojka KE je u druhé zamlčena) a s hlediska větné funkce jsou to přívlastky k podstatnému jménu „certecon“; jsou to tedy věty přívlastkové; dohromady představují přívlastek rozšířený, mezi jehož členy je poměr slučovací.

Tím jsme splnili úkol, který jsme si vytkli. Snad se zdá, že rozbor věty je záležitost složitá a nesnadná; ale není tomu tak. Jde o aplikování jednoduchého schématu, jež se stále opakuje. Zdání komplikovanosti je dáno tím, že jsme záměrně volili příklad, na němž by bylo možno ukázat nejrůznější větné vztahy.

Nevyčerpali jsme ovšem všechny otázky a zajímavosti esperantské skladby; ale snad tento článek může být průvodcem těm, kdo chtějí hlubším studiem vniknout do theorie jazyka.

Jan Holub zemřel

Holub tedy dožil. Dožil se pěkného věku 73 a půl roku. Je to v jejich rodě věk myslím výjimečný. Až snad na matku, která při vši práci a nekonečných starostech dosáhla stáří o něco snad vyššího.

Holub nežil nadarmo, ani životem všedním. Byl pilným a nadaným žákem a studentem, vynikajícím učitelem a nadevše dobrým člověkem.

Nedivno tedy, že se těšil upřímné lásce svých spolužáků, kolegů a spoluobčanů.

Nadaný hudebník — houslista a dirigent.

Působil jako učitel ve Veřovicích, Louče, Kojatíně, Hůrce, Bernarticích u Nového Jičína a zakončil svou učitelskou dráhu jako řídicí školy ve své rodné Kopřivnici dne 17. června 1951.

O jeho učitelském nadání svědčí nejlépe to, že jeho jednotřídka na Kojatíně byla takovým vzorem, že do ní byli voděni kandidáti učitelského ústavu z Příbora, aby poznali vzor školy pro učitele nejobtížnější. To tedy bylo Holubovo působení na veřejnosti — ovšem ve zkratce.

Ale Holub žil ještě jiným životem. Životem širší veřejnosti takřka docela neznámým. Holub byl za mlada básník a ne básník ledajaký. Tím se však tajil i před nejbližšími přáteli.

Po celý život byl filosofem. Žádný mudrlant, ale vážný filosof života. Zajímala ho nejvíce filosofie přírodních věd a vědy sociální. A odtud také jeho postoj k náboženství nebo lépe k církevnictví.

Myslím, že kromě 1—2 jeho nejbližších přátel sotva kdo ví, že jako mladý učitel napsal mnoho dobrých článků do socialistického časopisu „Červánky“. Kdyby to byly věděly tehdejší rakouské úřady, sotva by se byl Holub dožil plných 40 let učitelské služby.

Holub pocházel z dělnické rodiny a proto nedivno, že už od mládí byl uvědomělým socialistou a že jím byl až do konce svého života, o tom nejlépe svědčí jeho bohatá knihovna.

Ale jemu nestačilo pouhé heslo „Proletáři, spojte se!“, on také chtěl, aby si ti proletáři rozuměli a proto nedivno, že se také nadšeně zapojil do skupinky osob, která u nás začala kolem roku 1900 propagovat pomocný

mezinárodní jazyk esperanto. Byli to tři mladí učitelé (Bilík, Čejka a Holub), kteří začali pracovat na tomto poli. Tehdejší mladý učitel byl po stránce finanční skutečný proletář s denním platem 1 zlatý. Ale to našim nadšencům nevadilo, aby se nedali do sestavení potřebné učebnice se slovníky a vydali ji svým nákladem.

Byly tu pracovní potíže, protože všichni tři spolupracovníci byli v různých koutech Moravy. Byly i velké potíže finanční, ale to vše bylo překonáno až na to, že nám brzo zemřel zdatný spolupracovník Bilík. Zbylí dva pracovníci přidali do kroku a šlo se dále; zejména, když nám přibylí noví pracovníci. Brzo byly tu tři esperantské časopisy — Revuo Internacia, Český esperantista a také Der deutsche Esperantist.

Holubovi přidělena v Revuo Internacia důležitá rubrika „Bibliografio“, kterou vedl velmi svědomitě. Často anonymně nebo pod pseudonymem. Jeho rubrice věnovali bedlivou pozornost zejména francouzští vynikající esperantisté, což patrně z toho, že věnovali zvláštní pozornost přímo Holubovi. Viz L'Espérantiste, 1902, str. 139. Je tam článek nadepsaný: „Al sinjoro Holub.“

Abychom si ověřili praktické a ústní užívání esperanta, rozhodli jsme se, že si zajedeme na 2. Vsesvětový kongres esperantistů do Ženevy. Na cestu vydali se tedy Čejka, Holub a Krumpholtz. Jeli jsme na Terst, Benátky, Milán, Turín, Ženevu a zpět: Neuchâtel, Bern, Luzern, Curych, Kostnice, Bregenz, Vídeň. Ve jmenovaných místech zdrželi jsme se delší dobu a v Ženevě celý týden. Na kongrese hovořilo se celý týden jen esperantsky. Bylo přítomno přes 1200 osob z nejrůznějších končin světa.

Před světovou válkou zabrala Holuba školní práce do té míry, že musil práce pro esperanto zanechat. Ale i to, co pro ně vykonal, je práce úctyhodná a nebude jí zapomenuto.

Na konec ještě malou připomínku o Holubovi — člověku.

Jak už vzpomenuto, Holub pocházel z rodiny dělnické. Otec byl zaměstnán v kopřivnické vagonce. Děti byl větší počet a některé z nich zemřely na tbc (souchoťtiny). Holub byl také částečně postižen tbc (ale ne plic). Byl z dětí jediný, jež šel na studie do blízkého Příbora. Bylo už také řečeno, že se zabýval filosofií, ba byl filosofem, který se nabytými poznatky také řídil.

Proto také byl zásadním abstinentem a nekuřákem, což mnozí považovali za podivinství. No, velcí lidé nejdou vždy se stádem.

Když byl správcem školy na Kojatině, oženil se se sl. Khodlovou z Plzně. Také z dělnické rodiny. Paní Holubová byla svému muži dobrou oporou celý čas a snášela s ním trpělivě vše dobré i zlé.

Uvedeno také, že Holub byl z rodiny zatížené tbc a že sám byl částečně postižen. (Rodiče však nebyli tuberkulosní.) Holub byl tak svědomitý, že se zřekl vlastních dětí a za souhlasu své manželky přijal za vlastní chlapce a děvče z docela cizí rodiny. (Chlapeček zemřela matka na tbc.) Holubovi obě děti rádně vychovali a také vyvčetně. Děvče se dobře vdalo a chlapec po 2 tř. gymnasia se vyučil řezníkem a čišníkem, za okupace se stal úředníkem v továrně „Tatra“, studoval soukromě obchodní nauky, dostal se do pobočného závodu Tatra do Prahy, tam studoval dále a nedlouho před smrtí Holubovou byl prohlášen na pražské technice inženýrem.

O Holubovi možno plným právem říci, že splnil svůj úkol a klidně odešel. Th. R. Čejka

Lingvo

Traduko de la 31-a teksto

Komencis krepuskigi; silento, sen ekblovo.¹⁾ Estis sufoka (aer) a Julia antaŭvespero. Eĉ folieto ne moviĝis²⁾ sur la florantaj tilioj ĉe³⁾ la preĝejo; ĉie sur la tombejo, kaj⁴⁾ plu ekster ĝi,⁵⁾ ilia peza odoro. Subite, en la densa homamaso griza, kvazaŭ fandita je unu tuto, ekflagris. Flamo ekkrakis en la brulŝtiparo, rampis tra ĝi, elpuŝiĝis el ĝi kaj flagris alten. La ruĝa brilo flirtis⁶⁾ plej forte sur tiuj, kiuj staris plej proksime: la pala Koniáš, sangriĉa Mateřovský kaj P. Firmus, kies larĝa mentono komencis moviĝi⁷⁾ pro ĝoja emocio,⁸⁾ ankaŭ⁹⁾ la dekano kun la kapelano, kaj malantaŭ ili la urbaj juristoj, la urbestro, sindiko, urbkonsilistoj, inter ili ankaŭ Mikuláš Doubrava.

La malantaŭaj en la homamaso premis sin antaŭen, streĉis la kolon, sin starigis piedpinte, precipe kiam de la fajro aŭdiĝis la voĉo de la misiisto; estis mallonga alparolo de Koniáš: kiam pereos⁹⁾ la libroj, radiko de malbono, verko de diablo plena de¹⁰⁾ herezaĵoj kaj herezezo,¹¹⁾ forbrulu kun ili la peka amo al ili. Li mangestis kaj studento helpanto (trans)donis al li la unuajn volumojn kaj vokis: „Libroj de Václav Machovec, ĉasgardisto el Skalka.“ La sakristiano¹²⁾ prenis ilin kaj unue jetis en la flamojn malnovan biblion, ŝirdifektan, senkovrilan. Sammomente kantoro Vondřejc ŝvingis la dekstran manon super la kapo, piedfrapis kaj ekkantis „Ekbruligu la herezulajn eraraĵojn — —“ En tion tuj falis bleka tenoro de la juna instruisto kaj alfluo¹³⁾ de freŝaj voĉoj knabaj kaj knabinaj: „Detruu la inferajn monstrojn, forbruligu la idolanajn miskredojn — —“

Post la biblio falis en la flamojn dua, tria libro. Pro ardo¹⁴⁾ la folioj de malnovaj libroj¹⁵⁾ rapide tordiĝis,¹⁶⁾ hirtiĝis,¹⁷⁾ nigriĝis kaj iliaj randoj tuj ardiĝis, brulis — —

(Alois Jirásek: Epoko de mallumo, p. 235.)

P o z n á m k y: 1) estis silente, senvente. 2) Nesprávně: Nek folieto moviĝis. NEK mŭže být jen ve spojení NEK — NEK nebo NE — NEK, t. j. ani — ani. 3) apud. 4) nesprávně: eĉ. Eĉ znamená ba i, dokonce i, nikoli jen prostě i, které se překládá kaj, kaj ankaŭ, ankaŭ. 5) „dále za ním“ se zde rozumí nejen „plu malantaŭ ĝi“, ale i „ekster ĝi“, „ĉirkaŭ ĝi“. 6) flugetis. 7) ne: ekmoviĝis (= pohnula se). 8) „dojem“ rozumím zde „dojetí“, emocio. 9) v českém textu je až zhynou (ne: ať zhynou) ty knihy. 10) nesprávně plena da. 11) eraraj

kaj herezoj. 12) preĝeja servisto. 13) torento da. 14) varmego, brulvarmo. 15) presverkoj. 16) kurbiĝis. 17) misformiĝis.

Překlad zaslali: J. Blažek, Strakonice; Lad. Buzek, Orlová III; Br. Hruška, Ostrava-Mar. Hory; Drah. Chlubnová, Brno; M. Jarmarová, Olomouc; K. Kraft, Hřímězdice; Jar. Kuzník, Opava; P. Alfred Macek, Bulhary; Ant. Paul, Domažlice; Mil. Racek, Plzeň; Mil. Vondroušková, Brno; J. Čermák, Ostrava; Mir. Dumbrovský, Háj u Opavy; Valja Flašarová, Bystřice p. Host.; Alžběta Hamrová, Třebíč; R. Kašparová, Hradec Králové; Jan Lukeš, Plzeň; G. Menšík, Plasy; A. Milatová, Třinec; M. Neubeler, Poprad; Novobilský, Opava; F. Omelková, Gottwaldov-Otrokovice; Anna Roubíčková, Poprad; L. Rýznar, Svitavy; Rudolf Skalický, Ostrava; Věra Sukačová, Třebovice ve Sl.; František Sviták, Praha; Miroslav Tyrála, Ostrava; Zdeněk Závodný, Lhotka u Frenštátu; K. Zeman, Praha.

Aĉkoli text byl dosti obtížný, zasláné překlady jsou téměř všechny velmi pěkné jak po stránce mluvnické, tak i po stránce slohové. Je potěšitelné, že se tvoří stále rostoucí kroužek schopných překladatelů. Tentokrát jsme však postrádali účast mnoha věrných spolupracovníků. Příští text v čísle následujícím, v září. Hm

Adolf Malík:

NI VOĈDONIS POR LA PACO!

Venis la tempo pri granda decido:
Pakto de Paco nin ĉiujn kunvokas,
militkrimuloj kun sia perfido
regas en UNO kaj ruze nin mokas.
Digon de paco ni ĝoje masonu,
kiun krimuloj jam ne plu detruos;
kantoj de paco senfine eksonu;
aŭdu, ni novan ja mondon konstruos.

Paca ideo la mondon malfermas,
flugas trans marojn la Packolombinoj,
ĉie en mondo la paco jam ĝermas,
vivos feliĉe vi, knaboj, knabinoj!

Noblaj ideoj de pacdefendantoj
vokas vin krei amikan ja rondon,
tondri ne povos plu militplanantoj,
se nur la paco ekbridos la mondon.

Kiu subskribis la Pakton de Paco,
ŝirmas la hejmon kaj kreas ŝtal-vangon
kontraŭ la bomboj, armil-erinaco,
savas homdignon kaj savas homsangon.

Forte ni staru, ho, fratoj amataj,
mondo de vivo — jen estas la spaco,
kie bonfaroj ja estos benataj.
Tial ni faris voĉdonon por paco.

ESPERANTISTA VIVO

Edziĝo. Prof. Zdeňka Kamarýtová, nia membrino en Praha, kaj Prof. Boris Gruber, la 6-an de julio. Sinceran bondeziron!

Edziĝo. Ges-oj Anka Šterbáková kaj Ervin Sekerka la 26. V. 1951 en Malý Slavkov ĉe Kežmarok. Gratulon kaj bondeziron!

Naskiĝo. Al gesinjoroj Jiří Vondrášek en Hradec Králové naskiĝis unua filo, Jiří, la 3-an de junio 1951. Elkorajn bondezirojn!

Ota Ginz, ĝis nun: Stárkova 4, Praha II, transloĝiĝis. Lia nova adreso: Nad cementárnou 10, Praha XV-Podolí.

Tiu ĉi numero estas duobla, por ke ankaŭ la redaktanto havu iom da ripozo. La 9-a n-ro aperos en septembro.

AGADO DE LA ASOCIA KONGRESO 1951 EN PRAHA

la 17-an de junio en Slovanský dům
je la 9,30—14,10 horo.

Ce estis 105 delegitoj el 35 lokoj, inter ili el Praha 39 partoprenantoj.

La kunveno komenciĝis per kantado de la esperantista himno. La prezidanto Adolf Malík inaŭgurante ĝin diris: „Ni venis manifestacii sed ne unusole por Esperanto sed ankaŭ por la paco. Ni scias, ke ĉiu el vi balotis en la ĵus pasintaj tagoj por la paco. Por ke la paco-tendaro daŭre kresku kaj grandiĝu, sendas ni, ĉeĥoslovakaj esperantistoj, sen interrompo nian informan bultenon „Esperanto-Servo“ en ĉiujn partoj de la mondo. La resonado, kiun ĝi vekas inter la legantaro, estas pruvo, ke nia kontribuo al la paco ne estas senvalora.“

Poste li rememorigis dum la jaro mortintajn membrojn, kaj gloran mortinton de nia nacio komponiston J. B. Foerster kaj grandan verkiston rusan Pavlenko. Ilia rememoro estis honorigita per ekstara kaj duminuta silento.

Honora prezidantaro de la kunveno Julie Šupichová, MUDr. Fr. Vaněk, Rudolf Burda, Josef Friedrich, Th. R. Čejka, proponita de Dr. Kamarýt, estis aklande akceptita.

Salutaj leteroj kaj telegramoj venis de Asocio de Esperantistoj en Pollando, Interlinque Federation, Federacio de ĉs. idistoj, s-oj Slaný (Ostrava), Tvarožek (Martin), Houdek (Kláštorec n. Orł.), Ing. Krajč (Č. Budějovice), Vaněček (Mar. Lázně). La prezidanto konstatis, ke ni kun ĝojo vidas en salutoj de idistoj kaj occidentalistoj promeson kunlabori honeste por enkonduko de helpa internacia lingvo.

En nomo de nia slovakaj sekcio **Slovakaj Esperanto-Societo** salutis la kunvenon redaktanto de „Esperantisto Slovaka“ Dr. L. Izák. SES kunsidis je la 8-a horo kaj elektis siajn reprezentantojn por la Centra Komitato.

La prezidanto proponis sendi saluttelegramojn al ĉefministro Zápotočský, eksterlanda ministro Široký kaj ministro por informoj Kopecký. Akceptita kun brua aplaŭdo. La telegramoj tekstis (en la traduko):

Al sinjoro prezidanto de la Centra Ago-komitato de la Nacia Fronto ĉefministro Antonín Zápotočský en Praha. Ĉeĥoslovakaj esperantistoj grupigitaj en la Esperanto-Asocio en Ĉeĥoslovaka Respubliko sendas, sinjoro prezidanto, el sia jarkunveno okazanta hodiaŭ en Slovanský dům siajn varmajn salutojn al vi kaj al la tuta Nacia Fronto. Ili promesas al vi, ke ili daŭrigos en sia etskala peresperanta laborado por sia patrujo kaj por la laboranta ĉeĥoslovaka popolo kaj informados eksterlandajn esperantistojn pri pacostrebado kaj masonado de socialismo en nia patrujo.

Al sinjoro prezidanto de Centra Ago-komitato de Slovaka Nacia Fronto vicĉefministro kaj ministro por eksterlandaj aferoj Viliam Široký en Bratislava. Slovakaj kaj ĉeĥaj esperantistoj sendas al vi la plej sincerajn salutojn kaj promeson de persista kunlaborado en propagando de nia socialista konstruado kaj pacostrebado helpe de Esperanto en la tuta mondo.

Al sinjoro ministro de informoj kaj klerigo Václav Kopecký en Praha. Ĉeĥoslovakaj esperantistoj grupigitaj en Esperanto-Asocio en Ĉeĥoslovaka Respubliko sendas al vi, sinjoro ministro, siajn varmajn salutojn el sia hodiaŭa jarkunveno okazanta en Slovanský dům en Praha kaj promesas al vi, ke kun via subteno kaj afableco ili ankoraŭ pli laborados uzante Esperanton por fortigi pacon inter la nacioj kaj por publikigi en la

mondo sciigojn pri konstruado de socialismo en nia patrujo.

Protokolo pri la lasta kongreso ne estis laŭtlegita, ĉar la kunveno konsentis aprobi ĝin tiel, kiel ĝin ricevis presitan ĉiuj membroj.

Raporto pri agado aperis presita en la 3-a numero, tial ĝi ne estis laŭtlegita.

Raporto pri la kaso estis legita de vicprezidanto Rud. Hromada, kiu librotenis depost septembro kaj faris bilanceton pri 1950. Lia raporto estas enpresita en tiu ĉi numero.

Estis laŭ propono de la prezidanto starigita komisiono por prepari kandidatliston de elektota Centra Komitato: Mafík, Burda, Vondroušek, Pytloun, Vlčková.

Diskuto. Vicprez. Hromada per detalaj ciferoj montras, ke nombro de nia membraro malkreskas. En 1950 ni havis je ĉirkaŭ 500 membrojn malpli. Sed por jaro 1951 pagis ĝis nun, kvankam forpasis jam preskaŭ jarduono, sole iom pli ol du mil membroj. Fakte konsterniga. Estas nepre necese provi ŝangi tiun ĉi situacion. Estas grave scii, ke inter nia membraro 70 % estas novaj esperantistoj, kiuj aliĝis dum lastaj du jaroj. Sed tiuj membroj estas ekstreme malkonstantaj. Pli ol duono el ili restas sole unu jaron.

Slavík el Brno anoncas, ke tramista E-rondeto eniĝis kiel E-sekcio en Kulturana Klubon de Revolucia Sindikata Movado (ROH). Tiu ĉi liveras al la rondeto kompletan teknikan ilaron kaj helpon, tial ĝiaj membroj ne pagas kotizon al la Asocio.

Ĉiuj ceteraj diskutintoj emfazis la sendiskutan devon de esperantisto resti organizita kaj pagi al sia centro, por ke li povu ricevi la gazeton. Estis anoncita likvido de pluraj niaj lokaj grupoj, tamen ili efektive ne malaperis sed eniĝis en la ROH-klubojn kaj pagas al ni kotizojn (Hromada). Kontakton kun la centro oni neniel kaj nenial rajtas nuligi. En Trinec kaj en aliaj lokoj en la Ostrava-regiono ricevis esperantistaj sekcioj estigintaj en la ROH-kluboj rimarkindajn subvenciojn (10.000—20.000 Kčs), sed ĝuste tial ili devas kaj povas pagi kotizojn al la centro esperantista (Lička el Ostrava). Estas tre bedaŭrinde, ke ĝis nun pluraj lokaj grupoj ne pagis kotizojn nek sendis listojn de membroj ricevontaj la gazeton. Estas nepre necese rememorigi la devon al ili. Certe en pluraj lokoj la membroj pagis al la kasisto, sed li ne trovis tempon por sendi al ni informon (Ĝinz). La listo de nepagintaj grupoj estis legita (Hromada). Homoj estas nun tre okupitaj, tial ilia malemo al tiaj entreprenoj, kia estas la nia (Pastor el Litvínov). Publlkaj instancoj ne ĉiam bone komprenas rilaton de Esperanto al la nova epoko. Sed antaŭ Esperanto estas granda rolo ludota ĝuste en la socialista socio (Adamek el Praha). Iam ŝajnas kvazaŭ Esp-o ne estus dezirinda. La artikoloj de la Gazetara Servo tro ofte ne estas presataj, kursoj malplioftiĝas, lernolibro ne ricevis permeson esti vendata, aŭtodidaktaj sekve de tio mankas. Estus necese eduki novajn konsciajn membrojn (Kofínek el Brno). Grava manko estis neekzisto de esp-ĉeĥa vortaro. Tio estas nun forigita per ĝia eldono en la kvina numero. Sed tiun vortareton, tre ampleksan por komencanto malgraŭ la maldikeco, ni ne rajtas vendi kiel apartan broŝuron. Sed estas eĉ utile por la organizo, ke ĝi estas akirebla sole de membro paginta kotizon de 100 Kčs. Li ricevas la tutan jarkolekton de nia organo kaj povas helpe de la vortareto legi ĝin kaj la ceteran literaturon. Tial estas nepre

bezone klopodi, ke ĉiuj kursanoj, ankaŭ tiuj el okazontaj aŭtunaj kursoj, fariĝu niaj membroj ankoraŭ por tiu ĉi jaro. Pagi kotizon al sia centro estas morala devo de ĉiu esperantisto, eĉ se li fariĝis aŭ fariĝos ano de la ROH-klubo. La traktado kun la ROH-estraro (ŬRO) daŭras, ĝi estas temporaba sed certe estos sukcese finita (Hromada, Dr Vaněk, Slanina, Malik, Lička, Dr Kamarýt). Grava apogo de nia movado estas la devizo „Elerni!“ Tial ni aperigas la instruajn paĝojn en nia organo sub tiu ĉi titolo. Nepre studu ĝin la novaj samideanoj kaj la malnovaj iniciatu tiun studadon (Kamarýt).

Resumante la diskuton la prez. Malik diris, ke la situacio ne estas tiom malluma, kiom ŝajnas al kelkaj. Sole malgrandaj animetoj suferas pro timo. Defendo de la paco ja estas tasko, kiun ni volonte akceptis kaj kiun ni necese plenumas. Pioniroj en Jablonec n. N. povus esti modelo: Jen kolekto de dokumentoj pri pacobatalado esperantlingve klarigitaj kaj kolektitaj en dek tre plaĉaj libroj, kiuj estis senditaj al dek landoj de kapitalistoj regataj. La tuĉa konsisto de la socio transformiĝas. Sed situacio de nia movado restas firma. Ni estas vidataj pro nia laboro. En deklaro de la Tutmonda Konsilantaro de la Paco estas dirite: „Ĉiuj organizaĵoj devas uzi ĉiujn siajn rimedojn por defendi la pacon.“ Tion ni ja faras. Tial neniu el vi timu! Ankaŭ lernolibroj denove estos, ni petis jam s-ojn Kilian kaj Lukáš, ke ili verku modernan lernolibron respondantan al novaj normoj kreitaj por la nuna socia ordo. Ni devas turni nin al la popolo. Ni pruvis rezultojn de nia agado per materialo prezentita al decidantaj instancoj. Ni ricevis de la Komunista Partio leteron, en kiu ĝi rekomendas al ni, ke ni daŭrigu nian sukcesan laboron laŭ la ĝisnuna maniero. Gvida oficisto en la inform-ministerio promesis al ni, ke ni estos akceptitaj inter asociojn por eskala kultura laborado. Efektivigado de niaj celoj devas okazadi po etapoj. Ankaŭ tiun ĉi etapismon instruis Lenin.

Raporto de la Kontrola Komisiono. En ĝia nomo deklaris s-o Václav Král, ke la komisiono esploris la Asocian Kontlibron, komparis ĝin kun la dokumentoj, trovis la kalkulojn kaj la kontojn en tre bona ordo kaj interrespondon de enskriboj kaj dokumentoj. Tial ĝi rekomendas al la kongreso la aprobon de la fin-kalkuloj pri la j. 1950.

Poste la raportoj pri la agado kaj pri la kaso estis aprobitaj ĉiesvoĉe.

Elektaj. Malik prezentis kandidatliston de la komisiono, kaj ĝi estis ĉiesvoĉe akceptita. Poste Kamarýt prezentis proponon, ke kiel prezidanto estu reelektita Adolf Malik. Aprobata ĉiesvoĉe. La rezultinta listo aperas en tiu ĉi numero kun divido de la funkcioj.

Liberaĵoj proponoj. Frant. Pytloun proponis: akiri mil novajn membrojn, eldoni novajn lernolibrojn, aranĝi propagandan semajnon, prepari propagandan materialon. Pri ĉiuj tiaj sugestoj oni jam parolis dum la diskuto escepte la propag. semajnon. Pri ĉiuj traktos la komitato.

Rud. Burda (el Plzeň) donis detalajn informojn pri siaj agadmetodoj kaj rezultoj en kontakto kun japanaj pacobatalantoj kaj pri instigo al lernejaj infanoj korespondi kun eksterlandaj infanoj per leteroj kaj kartoj tradukataj en Esperanto de la regiona sekretario. Baldaŭ la infanoj ricevantaj kartojn el fremdlando propravole venas al decido mem lerni la lingvon. La detalaj klarigoj de s-o Burda estis tre atente aŭskultataj.

Julie Šupichová ĝojas pro ebleco povi alparoli la kunvenon. Ŝi precipe ŝatas la propagandon inter la infanoj kaj inter la pioniroj. Ŝi rememorigas pioniron pli

maljunan ol la nunaj, sed ankaŭ pioniron efektivan s-on Ĉejka kaj rekomendas sendi al li saluton. Akceptita kun brua aplaŭdo kaj al s-ino Šupichová kaj al Ĉejka.

S-o Pelcman (el Plzeň) insistas pri graveco akiri la junularon. Ĝi ja estas la nova laboraĉmento.

La kunveno estis finita per kantado de la Kanto de Laboro.

Prezidis Ad. Malik.

Protokolis J. Mičová.

Jarkunveno de Slovaka Esperanto-Societo por 1950 okazis en kadro de tiu de EAĈSR kaj antaŭ ĝia komenco. Prezidis D-ro L. Izák, protokolis A. Csáder. La malferma alparolo akcentis la gravan signifon de Esperanto en la porpaca movado. — Post tralego kaj aprobo de protokolo pri la pasintjara ĝen. kunveno, krom raportoj sekretaria kaj organiza, estis pridiskutita la pasintjara agado. Kune kun rektaj anoj, en 12 lokaj grupoj kaj 2 gimnaziaj studrondoj estis organizitaj 992 aliĝintoj, el kiuj membrototizon pagis efektive nur 578 krom 35 anoj de la junulara sekcio. Tial estis decidite ne akcepti plu el Slovakio abonon por Esperantisto Slovaka sen membrototizo. Sed por 100 Kčs la membroj ricevas la gazeton senpage. — Okazis 4 regionaj kunvenoj kaj la plimulto de kluboj okazigas ĉiusemajnajn kunvenojn. — Tre utila pruviĝis nia kunlaboro kun lokaj grupoj de Slovakotour (fremdultrafika oficejo), el kiu rezultis eldono de lernolibro de J. V. Dolinský, de ilustritaj prospektoj kaj disponigo de ejoj por klubo en Mikuláš kaj Slovaka Esperanto-Instituto en Martin. — Ni sciigis entute pri 20 kursoj publikaj kaj por gelernantoj, pri kiuj meritis ĉefe s-ano K. Šolc el Mladá Boleslav, al kiu la kongreso esprimis sian dankon protokole. En Svit faris en februaro ekzamenon pri lingvoscio 20 anoj. En la sama urbo okazis du-semajna Somera Esperanto-kolegio (filio de Doksy), kun brila sukceso kaj 170 ĉeestantoj. — Pri Esperanto estis aranĝitaj 3 ekspozicioj. — Artikolojn, sciigojn kaj bildojn priesperantajn ni sukcesis lokigi en 6 gazetoj. — Slovaka Esperanto-Instituto eldonis Esperantiston Slovakon en 10 n-roj po 2000 ekz. kaj la 11/12 n-ron kun profundpresa bilda aldono en 3000 ekz., kun financa helpo de Slovaka Speleologia Societo. — Jarfine estis ĉesigita Esperanto-muzeo en Trenčín pro reorganizo de la muzeoj, same la rubriko Samideano en semajna revuo Nedeľa, pro ĝia kunfandiĝo kun gazeto Život. — La Komisiitejo por Informoj kaj Klerigo aperigis ciklostilitan Kulturajn Revuon en 5 n-roj de la I-a kaj 8 n-roj de la II-a periodoj. Ĝi estis dissendata tra la tuta mondo en 1350 ekz. senpage. La tradukadon, korektadon, ekspedadon prizorgis gesanoj en Bratislava. Bedaŭrinde estis ĉesigita ĝia eldonado ĝuste tiam, kiam ĝi estis jam presata en Martin sub kontrolo de Slovaka Esperanto-Instituto kaj ricevis tre plaĉan aspekton. — El ciklostilitaj Informoj de Slov. Esp. Societo pro diversaj malfacilaĵoj aperis nur unu n-ro, tial ekde novembro 1950 aperigas ilin, sur sia kovrilo, Esperantisto Slovaka nacilingve. — Nia junularo aperigis kelke da n-roj de ciklostilitaj „Antaŭen Junularo“ kaj „Juna Voĉo“. — Kelkaj studentoj propagandis Esperanton dum liber-tempaj laborbrigadoj.

Post raportoj de la kasisto kaj revizoroj kaj konsento pri absolutorio, sekvis ĉiesvoĉa reelektado de la ĝisnuna estraro kaj estis alelektitaj O. Hoffmann II-a vicprezidanto, J. Tichý II-a sekretario, A. Ozábalová II-a revizorino. A. D. Kremer, rezigninta pro sanstato, estis elektita honora vicprezidanto. — En liberaĵoj proponoj estis akceptita okazigo de slovaklanda kongreso, kies manko estas tre sentebla. — Al centra estraro de EAĈSR estis delegitaj 5 anoj kaj 4 anstataŭanoj. Eliz.

Centra komitato de Esperanto-Asocio en ĈSR
post elekto la 17. VI. 1951

Prezidanto: Adolf Malík, Praha XI, Kalininova 5.
Vicprezidantoj: Pavol Rosa, Bratislava, Vlčková 46.
Rudolf Hromada, Praha VII, Sochařská 2.
Dr Stanislav Kamaryt, Chotěboř 853.
Gen. sek.: Jarosl. Mařík, Praha II, Malá Štěpánská 9.
Sekretario: Ant. Slanina, Praha XVI, Nádražní 13.
Kasisto: Lad. Kynčl, Praha VIII, tř. Rudé armády 8.
Librotenisto: Anna Bárochová, Praha II, Sokolská 17.
Komitatanoj: Rud. Burda, Plzeň, Palackého nám. 6.

MUDr Ludovít Izák, Martin, Horvátova 12.
Miloslav Jira, Jablonec n. N., Jungmannova 7.
Koloman Kiss, Bratislava, Nová doba, I B 19.
Jiří Kořínek, Brno 14, Drtinova 46.
Ján Lamačka, Trenčín, Kukučínova 1524.
Frant. Patera, Hořice v Podkrkonoší 1027.
Josef Pošepný, Středokluky 68.
Josef Reiser, Plzeň, Kvajská správa spojů.
Jaroslav Šustr, Praha I, Dlouhá 10.
E. V. Tvarožek, Martin, Mudroňova 33/I.
Josef Vítek, Praha II, Jungmannova 24.
Josef Vondroušek, Brno, Botanická 31.

Vickomitatanoj: Josef Friedrich, Brno, Hoblíkova 8.
MrPh Ondrej Hoffmann, Lipt. Sv. Mikuláš.
Theodor Kilian, Třebíč, Příkladná 11.
Marie Kubová, Olomouc, Bystrovanská 54.
Miloš Lukáš, Hradec Králové, Bezručova 853.
Karel Majtner, Ostrava III/6, Přemyslovců 7.
Alžběta Ozábalová, Trnava, Kovosmalt 49.
Magda Seppová, Nové Mesto n. Váh. 955.
Jaroslava Síchová, Háj-Chabičov 195, u Opavy.
Oto Sklenčka, Teplice, Lužická 7.
Jozef Tichý, Bratislava, Mamatejova 3.

Komitatanoj delegitaj de la lokaj grupoj laŭ § 16 c):
Josef Adamek, Praha II, Politických vězňů 20.
Marie Baldová, Praha II, Ke Karlovu 14.
Ant. Janoušek, Praha XII, Americká 9.
Frant. Sviták, Praha-Zahradní město, Jabloňová 19.
Eva Nývltová, Praha XI, Českobratrská 1.
Jar. Dolanský, Hradec Králové, Masarykovo 538.
Hlaváček Miloš, Hradec Králové, Stalinova 17.
Frant. Pytloun, Hradec Králové, Zamenhofova 1010.
D. Chlubnová, Brno-Nové Černovice, Charbulova 90.
Libor Kovář, Brno, Vranovská 26.

Kontrola komisiono:
Václav Král, Praha XIII, Ukrajinská 15.
Jaroslava Mičová, Praha-Střešovice, Na Ořechovce 42.
Jan Valeš, Praha II, Na poříčí 42.

Vicmembroj de Kontrola komisiono:
B. Řeháčková, Praha XI, Tomkova 25.
Václav Špůr, Doksy, Spořitelna.

Komisionoj:

Instituto de E. S.: Adolf Malík.
Gazeto: Redakto Dr Stan. Kamaryt, Rud. Hromada, Ota Ginz. Administro T. Balda.

Librovendejo: Ota Ginz, Praha XV-Podolí, Nad cemen-tárnou 10, Dr Stan. Kamaryt, Rud. Hromada.

Gazetara servo: J. Kořínek, Fr. Pytloun.

Kolekto de gazet-artikoloj: Libor Kolář, Brno, Vranov-ská 28.

Lingva komisiono: Dr Aug. Pitlík, Praha II, Křemen-cová 21.

Literaturo: Dr Tomáš Pumpr, Praha XIX, Verdunská 8.
Tradukoj en manuskriptoj: B. Vlčková, Kladno 3, čp. 710.

Lernejoj: Theodor Kilian.

Ekzamenoj: Dr Stan. Kamaryt, Dr T. Pumpr, Praha XIX, Verdunská 8.

Junularo: Eva Nývltová.

Oficejo: Praha II, Malá Štěpánská 7, vizitebla ĉiutage je la 14—18 h., sabate je la 8—12 h., tel. n-ro 330-14.

Vychází měsíčně (12krát do roka). Majitel, vydavatel a nakladatel Svaz esperantistů ĈSR v Praze II, Malá Štěpánská 7. Odpovědný zástupce listu Dr Stan. Kamaryt. Členům Svazu zdarma. Členský příspěvek 100 Kčs. Účet pošt. spoř. 9602. Tiskne Orbis, n. p., závod 1, Praha XII, Stalinova 46. Účast na poštovní novinové službě povolena řed. pošt v Praze č. j. IA-Gre-2372 OB-48, Dohlédací poštovní úřad Praha 022. Telef. č. vydavatele 330-14.

Financa raporto pri 1950

prezentita al la jarkunveno en Praha la 17. VI. 1951

Aktivoj

	Kĉs
1. Kaso	36,50
2. Poŝta ŝparkaso	16.869,50
3. Deponita mono	408.807,10
4. Bonhavoj	30.846,50
5. Inventaro	45.280,—
6. Provizo de la ekspeda materialo	10.280,—
7. Mono blokita dum la monreformo	12.489,90
8. Librovendejo	196.792,90
9. Kotizoj 1950 ŝuldataj	3.954,20
	<hr/>
	725.356,60

Pasivoj

	Kĉs
1. Kontoj personaj	44.846,90
2. Bonhavo de la Instituto	214.700,50
3. Komisiono Ekzamena	17.000,10
4. Radio-komisiono	6.394,70
5. Eldona fonduso a)	24.410,—
b)	79.246,—
6. Rezervo oficeja	64.000,—
7. Rezervo por dubaj bonhavoj	1.668,50
8. Kotizoj 1951	4.425,—
9. Transiraj pasivoj	14.419,10
10. Havajo	254.245,80
	<hr/>
	725.356,60

Perdo-Gajna Konto

Gajnoj

	Kĉs
1. Kotizoj de 3458 membroj (plus 66 abonoj eksterlandaj)	244.913,10
2. Donacoj	60.426,70
3. Procentajo por la deponita mono	9.722,50
4. Librovendejo	10.948,10
	<hr/>
	326.010,40

Kostoj

	Kĉs
1. Gazeto (presoj, redakto, ekspedo, kliŝoj, adresoj, imposto)	88.627,10
2. Administro: a) persona (duono el la tuto)	41.188,—
b) objekta (oficejaj bezonaj, afranko)	69.482,40
c) depago monreformo ..	2.020,—
3. Propagando (afiŝoj, afiŝado en 250 lokoj dum 14 tagoj, partopreno en UK, presaj, afranko)	54.314,—
4. Amortizo de la inventaro	6.179,70
5. Kresko de la havajo dum 1950	64.199,20
	<hr/>
	326.010,40

KORESPONDI DEZIRAS

Eksterlanda sekcio de Fabrika Estraro de Z. M. P. **Głucholazy** (Pollando), Zakł. Przem. Odzieżowego im. „Obrońców Pokoju“, ul. 19-go Grudnia 17, pri ĉiuj seriozaj temoj precipe pri la junulara movado.

Svisa Esperanto-Societo sciigis al nia demando, ke ĝi tre volonte plenumus petojn pri korespondantoj el Svislando, sed ke korespondemo de ĝiaj membroj ne estas sufiĉe granda; do serĉantoj de korespondanto en Svislando ne seniluziigu, se ne venos respondo al la propono.

Místní odbočky, které se včleňují do Kulturních klubů ROH nebo do osvětových besed, hláste nám vždy zkušebnosti získané se zapojením. Rozumí se, že to neznamená likvidaci styků s ústředním výborem našeho svazu. Ten zůstává stále ideovým a organizačním ústředím pro esperanto, jako je tomu i u jiných odborných organizací.

Membro 1951